

ROOSMANN

KAITSE KODU

№ 7

Hind 30 s.

1936

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 1 tks lehekülje teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 7

1936

SISUKORD:

J. Orasmaa: Rahvusliku võidu puhul.

E. Pa. Tuleb kodukaunistamise aasta.

E. Lepp: Kl. talisuurvõistlused Kasaritsas.

—*ju:* Friedebert Tuglas 50-aastane.

A. Balder: Laskesport N. Venes.

V. Vainola: Kl. laskesportklubide tööst.

— Moodsaid relvi.

A. Hinnom: Jaapanist — Mengkuoni.

O. Kalihorm: Kaitseliit raadioasjandust arendama.

H. Tombach: Lennumehaanika.

— Kroonikat.

— Kilde Kasaritsa taliolümpialt.

K. Mattsoo: Kohusetunne.

— Toimetusele saadetud kirjandus.

Kõige tulusam fosforväetis Eesti mullastikus on

SEGAFOSFAAT

3-mes riigimõisas toimetatud väetiskatsed on annud järgmisi tulemusi:

suvenisuga

a)	2 kotti segafosfaati	—	263 kg	teri
b)	2 „ superfosfaati	—	248 „	„

Segafosfaat on annud 6% suurema enamsaagi ja peale selle on ka hinnalt odavam kui igasugune superfosfaat

Kontroll-taludes rajatud

karjakoplites

on 2 kotti segafosfaati ja 1 kott kaalisoola tõstnud toodangu 2-he kordseks (92%). Superfosfaadiga pole katseid jätkatud, sest see on olnud ilmselt vähem tasuv.

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 7

Tallinnas, laupäeval, 14. märtsil 1936

XII aastakäik

ahvas on oma otsuse langetanud. See otsus näitab meie rahva sügavat küpsust, tasakaalu ja olukordade hindamise võimet suurte ja tõsiste riiklike küsimuste käsitlemisel.

Selle suure, väga tähtsa otsuse kujunemiseks olete teie, lugupeetud kaitseliidu mehed ja naised, kõvasti kaasa aidanud.

Palun, võtke vastu minu otsekohesem, tõsiseim tänu selle töö eest. Suuremaks rahulduseks aga kui inimese tänu olgu teile töö tulemus ise.

Suur, riikliku tähtsusega küsimus on otsustatud. Alus on loodud. Nüüd avanevad võimalused üksikasjade harutamiseks, korraldamiseks. Et need on vähem tähtsusega ja nende juures kergivad, loomulikult, üles küsimused, teiste hulgas ka isikute (saadikute) küsimused, mis välja võivad kutsuda vaidlusi, siis kutsun mina kõiki kaitseliidu mehi ja naisi asuma meie aastate jooksul väljakujunenud positsioonile, s. o. — kaitseliit, kui organisatsioon, ei võta nende küsimuste arutamisest mitte osa. Samuti ei võta neist osa ükski meie liige kaitseliitlasena.

Nagu varemgi, tegutseb säärasel korral iga kaitseliitlane hariliku kodanikuna.

Kindlasti lootes, et seda minu soovi võtate kui iseenesestki arusaadavat ja meile kõigile nii omast, tervitan kõiki ja soovin meie igapäevasele, harilikule kaitseliidu tööle igal pool edu.

J. ORASMAA,
kindralmajor,
kaitseliidu ülem.

Tuleb kodukaunistamise aasta

Kõigi teiste päevakorral olevate küsimuste kõrval on meie avalikkuses mööda minnes puudutatud ka fassaadi küsimust. Senini on see siiski teiste tähtsamate päevaküsimuste kõrval jäänud tagaplaanile. Kodukaunistamist pole tõstetud esile ega omistatud talle seda tähtsust, mis ta väärib. Nüüd, loodetavasti, hakkab lõpuks asi nihkuma paigast. Eesti Maa-kodu Kaunistamise Selts ühes vastavate ministeeriumide ja seltskondlike organisatsioonide esindajate kaasaitamisel ja osavõtul otsustas teha kodukaunistamise sihtide ja ülesannete propageerimise ülemaalselt ja selleks kuulutada välja kodukaunistamise aasta, mille kestes üleriiklikus ulatuses sellekohaste näidete, päevade, loengute, kursuste jne. jne kujul selgitatakse kodukaunistamise küsimust kõigil aladel. Vastavad eeltööd on käimas täie hooga ja loodame, et varsti, kevade tulekul, algab hoogus tegevus.

Elame ajal, mis peab kristalliseerima riiklikku teadvust ja üritama rahvuslikku tõusu. Rahvuse põhimõtte seisab etnilises individualiseerimises kõige laiemas mõttes. Rahvusriik ei võitle mitte üksi oma territooriumi omandamise ja säilitamise rindel, vaid suurel määral ka oma maa-ala sisemise vallutamise ja vormimise rindel. Ajalugu ei tunne kultuurriiki, kus rahvas poleks vajutanud oma eluruumile individuaalset pitserit. Lähtudes sellest seisukohast peab tähendama, et seisame määratu suure ülesande ees. Võoraste valitsuse surve ajal kasvasid praktilised päevanõuded üle pea ja selle tõttu ei saanud areneda tarvilisel määral rahva vaba loomise tung ega ka maitse. Sama maitsetut, külma ja praktilist joont on taoteldud meie hoonete püstitamisel tänapäevani. Tähendatakse, et meie linlikud asulad on esteetiliselt ja orgaaniliselt rahva hingele ja meelele võõrapärased ja võõrsilt toodud vormid on sageli väike-majaperemehe käes muserdunud ainult tulutoovaks üürikaubaks. Neis ehitustes on püütud tabada peamiselt utilitaarseid sihte, pannes vähe või peaaegu mitte sugugi rõhku üldisele ilmekusele. Tulutoovuse nõue on kujunenud nii lühinägeliselt mõõduandvaks, et kasutatakse ära korterite kitsikuse konjunkturi. Korteri jaotuses peetakse silmas ainult üht sihti, et ainult kallimalt üürida välja põrandapinda. Nii näeme sageli, et 12—15-rtm. põrandapinnale on osatud ehitada 3- kuni 4-toaline korter kõigi ja vanniga. Siin on muidugi mõõduandev seisukoht, et 4-toaline korter on kindlasti kallim kui kahe-toaline. Kuid kas ta on ka otstarbekohane ja kas sellane karp-korteri leiab tarvitamist, kui korteriolud muutuvad täiesti normaalseks, on väga küsitav. Tõsi on, et moodne linnakorteri ei salli kasutamata ruumi juba maja tasuvuse mõttes, kuid ruumide nime rohkus pole ainuke pääsetee selleks, vaid siin peavad ikkagi jääma maksma otstarve ja maitse. Ka need maksavad raha.

Kõigi nende küsimuste lahendamiseks tahab ehitusasjanduse ühing ühes teiste vastavate organisatsioonidega ja valitsuse toetusel korraldada Tallinnas süstemaatliku kodukaunistamise näituse. Esmajärjekorras leiaksid väljapanemist eeskujulike majade ja korterite plaanid ning mudelid. Samuti demonstreeritakse näitusel 2—4-toaliste korterite sisseseadet naturaalsuuruses. Kuna kodukaunistamise propaganda huvides oleks pealegi, et kodukaunistamise alal näitlike väljapanekute keskus kannaks alatist laadi, oleks soovitatav asuda seisukohale, et laiaulatuselisemat näitust kodukaunistamise aastal asendaks alatine ehitusasjanduse muuseum. Siin võiksid esineda musterkorteriid ühes täie sisustusega, uued ehitusmaterjalid näidetega nende tootmise ja rakendamise viisidest, korterite põhipinna eeskujulik jaotus, elukorterite valgustamine, eeskujulik köögisisesead, rahvapärane mööbel ja palju teisi elamukultuurisse puutuvaid väljapanekuid.

Eriti peaks rõhutama just rahvapärase mööbli küsimust. Pealinnas on korraldatud nii mõnigi mööblinäitus, kus meie mööblitööstused on esinenud oma saaduste tippsaavutustega. Neid külastades kergib tahtmata küsimus keelele, kust saab jõukuselt keskmine kodanik valida ja osta endale maitseka korterisisesead. Türgi diivani, Viini tooli ja nii-nimetatud „Riia stiili“ peaks tõepoolest asendama millegi rahvapärasema ja maitsekamaga. Oleks soovitatav meie mööblitööstustele mitte üksi aimata järele ja uurida välismaa katalooge, vaid heita pilk ka Eesti Rahva Muuseumi. Loomulikult ei leidu seal praegusaja nõudele vastavaid toa sisustuse esemeid, küllalt aga rahvapärast joont ja värvi. Seda asjatundlikult kasutades võiksid mööblitöösturid valmistada omapärasemaid korterite sisseseadid, mis oleksid meile lähemad ja kodusemad.

Linna kohta öeldu peab paika ka maal. Siin on igapäevase askeldamise ja rühkimise kõrval fassaadi-küsimus jäänud vaeselapse ossa, vahest veel rohkem kui linnas. Nüüd, kus on asutud suurejoonelise asundustegevusega tõkestama maalt rahva linna voolu ja juhtima linnadest üleliigseid haritud jõude maale, peaks kerkima eriti teravalt päevakorrale maa-olude kultuuristumise küsimus. Teiste kõrval üheks tähtsamaks on kindlasti elamukultuur. Me ei hakka siinkohal tooma ette ajaloolisi vaatekohti, millest on tingitud meie maa eluhoonete hallus ja üksluisus, tähendame vaid, et see on möödunud sajandite halb pärandus, millest peame lahti saama. Ja lahti saame sellest siis, kui jõuame niikaugemale, et ilus kodukoht on meile sisemiselt tarviline.

Siis vormime seda oma maitse järgi ja teeme sellest eesti kodu.

EPA.

Kaitseliidul on õnne! Kaitseliit on heas vahekorras „taevajõududega“! Nii ütlevad suusaspordihuvilised, kes viimased kolm talve on kaasa teinud, kaasa elanud ja huviga jälginud kaitseliidu üleriiklike suusatamisvõistluste käiku. Ja tegelikult on see ka olnud nii, et kolm viimast kaitseliidu suusavõistlust on õnnestunud üle noatera. Eriti aga peab seda just ütleva äsja möödunud võistluste kohta. Veel üks päev viivitust ja suusamehel oleks tulnud jalamehena, suusad õlal, sooritada võistlusmatk Kasaritsa mägimaal. Silmas pidades viimaste aastate kogemusi tuleb meie oludes sobivamaks ajaks suusavõistluste korraldamiseks lugeda veebruarikuu keskpaika. Siis on lund ja on ka veel pakast, mis võistlejas ja ka pealtvaatajas loob mõnusa talvemeeleolu.

Suuremate suusatamisvõistluste korraldamine Võrumaal, Kasaritsa, Haanja ja Munamäe ümbruses, on juba pikemat aega olnud kõne all. Võrumaa mägede kuplid, orud ja kaussjärved on olnud suusameeste unistuseks. Nüüd, käesoleval talvel, jõudis võistluste korraldamise järjekord ka Võrru.

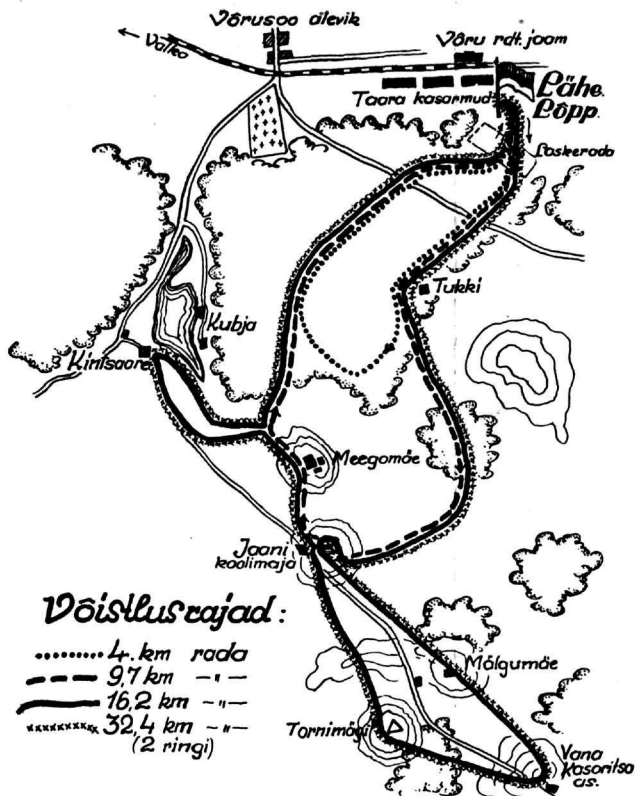
Võrumaa maastik erineb tunduvalt maastikest, kus senini on peetud suusatamisvõistlusi. Pikad, rasked ja väsitavad tõusud ning sellele järgnevad pikad ja kiired allasõidud nõudsid võistlejailt rohkem pingutust kui seni peetud võistlused. Ka võistluste korraldajail tuli käesoleval juhul töötada eri olukorras. Tuli otsida metsaga kaetud mägesid, missuguseid aga, kahjuks, võistluskoha ümbruses oli väga ja väga piiratud arvul. Nii et suurem osa 9,7 km, 16,2 km ja 32,4 km võistlus-

ÜLERIIKLIKE KAITSELIIDU SUUSAVÕISTLUSTE JUHTE.

Ülal: vasakult — Võru aj. maavalitsuse esimees, kl. van. kogu liige A. Kohver, kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, Võrumaa maleva juhataja liige V. Kuus ja võistluste üldjuht kolonel A. Balder.

All: paremal esiplaanil võistluste peakohtunik kl. peastaabi ülem kolonel J. Maide võistlust korraldavate pealike ja malevate esindajate keskel. Keskel heledas dressis, suusamütsiga, võistluste tehniline korraldaja kl. peastaabi spordijaoskonna pealik ltn. E. Lepp.

rajast lookles lagedat mägimaad mööda. Eelpool mainitud pisut imelikud võistlusmaade pikkuste arvud on tingitud võistlusmaastiku mitte just rikkalikust lume-kattest ja ka osaliselt Võrumaa maastiku iseärasusist.

Kõigil võistlusmaadel oli lähtekoht ühine ja asus võistlejate konterite „ukse all“, Taara kasarmute juures. Sealsamas olid ka kõik finišid.

Võistlusalade kohaselt võisteldi järgmistes võistlusmaades:

Üldklass — 10 km (9,7 km) patrullsuusatamine ühes laskmisega, 18 km (16,2 km) suusatamine, 30 km (32,4 km) suusatamine.

Algajate klass — teatesuusatamine 4×10 km (4×9,7 km). Siin arvestati üheaegselt meeskonna ja ka iga üksiku võistleja tagajärge.

Vanade k.-l. klass — 35-a. — 40-a ja üle 40-a. — 10 km (9,7 km) suusatamine.

Naiskodukaitse — 4 km suusatamine.

Noored kotkad — 4 km suusatamine.

Loeteldud võistlusrajad, välja arvatud 4 km, looklesid kõik Kubja järve, Jaani koolimaja, Megomäe, Kintsaare ümbruses, ulatudes kuni Vana-Kasaritsa sillani. See valitud osa maastikust oli raskeim, mis lumeolud üldse lubasid valida. Kuigi Võrumaa ilusaim ja raskeim osa maastikust lasub Haanja-Munamäe rajoonis, ei olnud võimalik seda osa maastikku sisse võtta just selle koha kauguse tõttu võistluste lähtekohast. Võistlusmaast oli keskmiselt $\frac{1}{3}$ kergesti künklik, kuna teise osa, $\frac{2}{3}$, moodustasid just pikemad tõusud ja langetused.

Võistluste-eelseil päeval olid lumeolud ja lumelibedus parimad, kuna aga just võistluste ajal, laupäe-

val, 29. veebruaril, ja pühapäeval, 1. märtsil, muutus ilmastik ebasoodsaks ja lumi sedavõrd tihedaks, et isegi järsimaillt nõlvadelt allasõidul tuli keppidega lisada hoogu.

Laupäeval, 29. märtsil, kujunesid tähtsaimaiks võistlusaladeks malevate meeskondade vaheline patrullsuusatamine ja 18 km individuaalvõistlus.

Patrullsuusatamisest võttis osa 14 meeskonda, seega olid tules kõik malevad, välja arvatud Saaremaa malev, kes maa kauguse ja ebasoodsa ühenduse tõttu oli sunnitud suusatamisvõistlustest jääma eemale.

Patrullsuusatamises saavutas parima üldaja Viru maleva meeskond, tarvitades 9,7 km suusatamiseks 50 m 59 sek. Järgmiste meeskondade aja paremus oli: Harju — 51 m 51 sek.; Tallinn — 52 m. 49 sek.; Võru — 53 m. 28 sek.; Järva — 55 m. 13 sek.; Narva — 55 m. 40 sek.; Petseri — 56 m. 31 sek.; Tartumaa — 58 m. 07 sek.; Tartu — 59 m. 13 sek.; Pärnumaa 1 t. 02 m. 59 sek.; Pärnu — 1 t. 05 m. 14 sek.; Sakalamaa — 1 t. 05 m. 40 sek.; Valga — 1 t. 06 m. 57 sek. Lääne maleva patrull katkestas võistluse suuskade murdumise tõttu. Pärast 9 km suusatamist asus meeskond tulejoonele ja tulistas tulejoonelt 200 m kaugusel asetsevat märki — kuju. Iga patrullimees tulistas märki 5 lasuga, seega siis kogu 8-mehelise meeskonna peale oli võimalus saada 40 tabamust. Üldiselt osutusid kõik meeskonnad laskmises nõrgaks, saavutades 40-st võimalikust tabamusest Järva — 22 tab., Tallinn — 17 tab. Tartumaa — 12 tab., Pärnu ja Tartu — kumbki 10 tab., Pärnumaa ja Petseri — kumbki 9 tab., Võru ja Harju — kumbki 6 tab., Viru — 5 tab., Sakalamaa — 4 tab., Valga — 3 tab. ja Narva — 1 tabamus.

Olgu suusatamise aeg ükskõik kui hea, kuid ülal loeteldud kehvad lasketulemused viivad tagajärje nullini. Patrullsuusatamise lasketagajärjed näitavad ja tõendavad, et malevad on liiga vähe pannud rõhku suusameeste väljaõpetamisele keskpäraseiks laskureiks. Kui nüüd võrrelda Võrus peetud patrullsuusatamise lasketagajärge nende tulemustega, mis kaitseliidu suusatatajad saavutasid laskmises Poolas, Zakopanes, siis on Zakopanes käinud mehed oma lasketulemustega tublisti ees Võru võistlejaist.

Zakopanes tuli meestel suusatada raskeil mägimaal 5-kilolise raskusega seljas 11 km ja seejärel asuda tulejoonele ja pärast seda veel sooritada 7-km lõpumatk. Meeskond tabas Zakopanes märki 30-st võimalikust 27-e tabamusega. Ja ega saa ütelda, et Zakopane mehed oleksid olnud laskurid. Need olid suusatajad, kes said tugeva lasketreeningu enne sõitu võistlustele. Malevail tuleb ka rohkem „sõitu“ teha suusatatajale laskmises, siis on kõik korras.

Patrullsuusatamise võistlustingimusi tuleb meil lähemas tulevikus teha täiendusi, teha seda rohkem lahinguilmeliseks, alla kriipsutada mitte üksnes suusatamise kiirust, vaid ka oskust säästa jõudu „vaenlase“ ründamiseks ja peale õnnestunud rünnakut ka jälitamiseks.

Nii võiks olla patrullsuusatamise kogu võistlusmaa pikkus umbes 25 km. Sellest maast 15 km kuni laske rajani suusatatakse harilikku rännaku tempoga, mitte liiga rutates ega ka liiga aeglaselt. Patrullivanem peab

Ülal — vasakult: Harju malevlane E. Siitan lõpetamas 30 km suusatamist. Patrullmeeskond teel. Parim Harju malevlane E. Siitan 30 km stardi eel.

Keskel: tublid vennad Krassikov ja Kaaristo. Vasakul vanem vend Krassikov, paremal noorem vend Ga-Pa mees Kaaristo.

All — vasakul: võistluste üldjuht kol. Balder lähetamas noori suusatajaid. Paremalt: võistluste lähe ja lõpp. Väljub patrullsuusatamise võitja — Järva maleva meeskond.

oskama siin reguleerida liikumise kiirust, sest 15 km suusatamisel võetakse arvesse ainult 15—20% sooritatud ajast.

Laskerajale jõudes järgneb laskmine, kus iga tabamus annab oma 40—50 sekundit üldajast ajaedu. Pärast laskmist algab kohe 10 km suusatamine, kus võetakse arvesse saavutatud tulemus täiel määral. Meeskonna paremuse määrab saavutatud aeg ja lasketulemused arvestatakse kokkuvõetult aja peale ümber. See patrullsuusatamine annaks meile ka tulevikus häid pikamaasuusatajaid ja arendaks suusamehi senisest palju mitmekülgsemaks, kasvataks neid tublideks suusatajateks-lahingumeesteks.

18 km (16,2 km) suusatamises tabas kõiki üllatus — Theodor Krassikov Narva malevast võitis oodatud võitjat E. Siitani Harju malevast, tulles esikohale 7-sekundilise eduajaga E. Siitani ees. See on Siitanile teine kaotus sekundiliste vahedega 18 km suusatamises käesoleval talvel. Eks see ole aga suusaspordile kasuks, sest see annab noortele hoogu ja kärbib meie suursuusatajate liiga suureks paitsunud iseteadvust, tuletades meele, et on olemas ja kasvamas ka suusatajate noorem põlv, keda varem või hiljem tuleb arvestada.

Pühapäeval, 1. märtsil, kell 0830 algasid võistlused põnevaima võistlusala — kaitseliidu, politsei ja piirivalve vahelise 30 km suusatamisega. Siin oli mängus riigivanema-nimeline rändauhind, missugust teist korda asus kaitsma kaitseliit. Vahepeal olid politsei ja piirivalve oma suusatajate ridu täiendanud Eesti

parimate suusatajatega-kaitseliitlastega, kes on läinud üle politsei ja piirivalve teenistusse, mille tõttu kaitseliit just võidule ei tohtinud olla kindel.

Oodatult tuli võitjaks Vassili Krassikov, kes käesoleval talvehooajal tubli treeningu tagajärjel on „klass omaette“.

30 km (32,4 km) suusatamises said võistlejad tubli kooli suuskade määrimise alal ja kiillap nendest enamikul nüüd pikemate seletusteta on selge, et suusavõistluses 50% tööst ja vastutusest langeb võistleja kehalistele võimistele ja suusatamise tehnikale, 35% suusamäärdele ja 15% suuskadele.

30 km suusatamises osutus parimaks organisatsiooniks kaitseliit, kes võitis riigivanema rändauhinna 635 punktiga piirivalve 442 ja politsei 198 punkti vastu.

Kaitseliidu malevate paremusjärjekord üldkokkuvõttes on järgmine:

1. Harju — 337 p., 2. Narva — 631 p., 3. Võru — 586 p., 4. Järva — 503 p., 5. Tartumaa — 446 p., 6. Sakalamaa — 414 p., 7. Viru — 392 p., 8. Petseri — 252 p., 9. Tartu — 237 p., 10. Tallinna — 207 p., 11. Lääne — 204 p., 12. Pärnumaa — 200 p., 13. Valga — 165 p., 14. Pärnu — 33 p.

Noorte kotkaste malevate paremus: 1. Viru — 275 p., 2. Harju — 246 p., 3. Pärnumaa 220 p., 4. Võru — 190 p., 5. Tartumaa — 189 p., 6. Järva — 180 p., 7. Tallinn — 171 p., 8. Narva — 169 p., 9. Petseri — 100 p., 10. Valga — 90 p., 11. Tartu — 53 p., 12. Sakalamaa — 28 p., 13. Lääne — 27 p., 14. Pärnu — 15 p.

Võistlusalade 10 parimat tulemust:

10 km (9,7 km) algajatele kaitseliitlastele.

1. Pent, Johannes — Järva malev . . .	Aeg 41.15	4. Jensen, Arnold — Pärnumaa malev	42.53	8. Nõmmits, Viktor — Harju malev	43.26
2. Vaht, Johannes — Sakalamaa malev	42.38	5. Grusnov, Al-der — Narva malev .	42.53	9. Arras, Lembit — Harju malev .	43.29
3. Tomberg, Arnold — Järva malev .	42.48	6. Kamar, Martin — Harju malev .	43.11	10. Luther, Albert — Lääne malev .	43.51
		7. Bernhard, August — Valga malev	43.11		

4×10 km (4×9,7 km) teatesuusatamine algajale.

Aeg		4. Sakalamaa maleva meeskond . . .	3:02.25	8. Narva maleva meeskond	3:04.02
1. Harju maleva meeskond	2:54.53	5. Lääne maleva meeskond	3:02.29	9. Valga maleva meeskond	3:06.36
2. Järva maleva meeskond	2:56.11	6. Viru maleva meeskond	3:02.54	10. Pärnumaa maleva meeskond	3:08.09
3. Võru maleva meeskond	3:00.53	7. Tallinna maleva meeskond	3:03.46		

10 km (9,7 km) suusatamine vanadele 35—40 a.

Aeg		4. Lest, Johannes — Tartu malev . . .	48.44	8. Volker, Edgar — Viru malev . . .	50.38
1. Andresson, Theodor — Harju malev	42.48	5. Kriisa, Artur — Tartumaa malev . .	48.52	9. Idla, Karl — Järva malev	51.27
2. Sams, Aleksander — Harju malev	46.56	6. Miitel, Karl — Pärnumaa malev . . .	48.56	10. Rammo, Helmut — Tartu malev . . .	53.32
3. Raun, Ernst — Tartumaa malev . . .	46.57	7. Tael, Alo — Harju malev	50.20		

10 km (9,7 km) suusatamine vanadele üle 40 aasta.

Aeg		4. Sork, Arnold — Harju malev	53.50	8. Tartland, Tido — Viru malev	1:05.17
1. Steinberg, Egon — Tallinna malev . . .	49.55	5. Pamder, Ants — Harju malev	54.57	9. Lepik, August — Tartu malev	1:07.02
2. Emar, August — Harju malev	50.02	6. Reimann, Elmar — Tartu malev	57.30	10. Pajos, Robert — Viru malev	1:07.16
3. Samok, Herbert — Tallinna malev . . .	50.30	7. Lindeberg, Al-der — Järva malev	58.50		

4 km suusatamine noortele kotkastele.

Aeg		4. Seelav, Roland — Harju malev	20.48	8. Nüsik, Eduard — Tartumaa malev	21.37
1. Peiner, Edgar — Viru malev	20.27	5. Põldroos, Aleks. — Harju malev	20.58	9. Kahr, Osvald — Võru malev	21.47
2. Vall, Arnold — Viru malev	20.34	6. Teder, Martin — Tartumaa malev	21.22	10. Steinberg, Egon — Tallinna malev	22.07
3. Kaljuvec, Oskar — Viru malev	20.38	7. Tohver, Gustav — Pärnumaa malev	21.27		

4 km suusatamine naiskodukaitsele.

Aeg		4. Steinberg, Aino — Tallinna ringk.	26.12	8. Mägi, Erika — Harju ringk.	28.26
1. Kalas, Leida — Narva ringk.	23.49	5. Siiman, Linda — Harju ringk.	26.35	9. Vaher, Pärja — Tartumaa ringk.	28.27
2. Kuuskman, Marta — Harju ringk.	25.51	6. Ott, Leida — Tartumaa ringk.	27.34	10. Pöder, Lydia — Viru ringk.	29.11
3. Tsikin, Galina — Narva ringk.	25.51	7. Adof, Herta — Järva ringk.	27.40		

10 km patrullsuusatamine ühes laskmisega.

Aeg		4. Harju malev	48.51	8. Tartu malev	54.13
1. Järva malev	44.13	5. Võru malev	50.28	9. Narva malev	55.10
2. Tallinna malev	44.19	6. Petseri malev	52.01	10. Pärnumaa malev	58.29
3. Viru malev	48.29	7. Tartumaa malev	52.07		

16,2 km suusatamine üldklassis.

Aeg		4. Särak, Evald — Harju malev	1:16.20	8. Dils, Valentin — Narva malev	1:18.30
1. Krassikov, Theodor — Narva malev	1:15.15	5. Särgepp, Theodor — Harju malev	1:16.33	9. Koovit, Johannes — Sakalamaa mlv.	1:19.11
2. Siitan, Edgar — Harju malev	1:15.22	6. Niilov, Reinhold — Narva malev	1:16.36	10. Purje, Arnold — Järva malev	1:19.14
3. Kaasikov, Raimond — Narva malev	1:15.59	7. Tartu, Evald — Harju malev	1:17.45		

Pilte Eesti Ga-Pa'si

Ülal — vasakul: võistluste pealtvaatajad ja sekretariaat pinevalt jälgimas tagajärgi. Paremal: suuskade määrimine enne võistlust lõksetule juures. All — vasakul: Võru naiskodukaitse soojade vorstikeste „patari“ võistlusväljakul. Paremal: naiskodukaitse võistlejad startimas.

Kaitseliidu, piirivalve ja politsei vahelise 30 km suusatamise 50 parimat tagajärge.

1. Krassikov, Vassili — Prv.	2:18.03	17. Kamar, Martin — K.-l.	2:47.20	34. Lehiste, Leo — K.-l.	2:59.00
2. Siitan, Edgar — K.-l.	2:32.40	18. Jensen, Arnold — K.-l.	2:48.30	35. Heli, Arnold — Prv.	2:59.35
3. Pomm, Karl — Prv.	2:35.42	19. Siimann, Martin — K.-l.	2:49.27	36. Hütt, August — Pol.	3:00.00
4. Tartu, Jakob — Pol.	2:35.46	20. Unt, Arved — Prv.	2:49.50	37. Vellak, Voldemar — Pol.	3:00.44
5. Kaasikov, Raimond — K.-l.	2:37.17	21. Andresson, Theodor — K.-l.	2:50.24	38. Schnicker, Artur — K.-l.	3:01.33
6. Paavel, Osvald — Prv.	2:37.50	22. Särnglepp, Theodor — K.-l.	2:51.42	39. Purje, Arnold — K.-l.	3:02.18
7. Krassikov, Theodor — K.-l.	2:39.35	23. Püss, Valter — Pol.	2:52.02	40. Raig, Paul — Pol.	3:03.35
8. Niilov, Reinhold — K.-l.	2:40.25	24. Kandi, Ants — Prv.	2:53.42	41. Luther, Albert — K.-l.	3:03.47
9. Särak, Voldemar — Pol.	2:40.49	25. Mändla, Villem — Prv.	2:54.03	42. Miller, Johannes — K.-l.	3:03.58
10. Völli, Arkadi — K.-l.	2:40.58	26. Oru, Aleksander — K.-l.	2:55.08	43. Otter, Endel — Pol.	3:07.01
11. Munak, Paul — Prv.	2:41.46	27. Koovit, Johannes — K.-l.	2:55.45	44. Hütt, Alfred — Pol.	3:07.27
12. Särak, Evald — K.-l.	2:43.26	28. Grusnov, Al-der — K.-l.	2:56.09	45. Siirak, Valter — Prv.	3:07.46
13. Sams, Robert — Prv.	2:43.57	29. Kaasik, Harald — Prv.	2:56.37	46. Männik, Ennu — Pol.	3:08.42
14. Anderson, Ants — K.-l.	2:45.30	30. Koitmäe, Anti — Pol.	2:58.06	47. Tobre, Valter — K.-l.	3:09.10
15. Tartu, Evald — K.-l.	2:46.32	31. Rosin, Eduard — Prv.	2:58.22	48. Lepik, Al-der — K.-l.	3:09.35
16. Pöder, Johannes — Prv.	2:47.05	32. Eksta, Kalju — Prv.	2:58.28	49. Hakman, Valter — K.-l.	3:10.10
		33. Rätsep, Ludvig — Prv.	2:58.42	50. Toom, Bonsa — Prv.	3:10.20

Tänu kaitsväe lahkele vastutulekule ja Võru maleva ning naiskodukaitse tublile tööle oli võistluste majanduslik külg korraldatud eeskujulikult. Ei jõudnud võistlejad küllalt kiita maitsvaid, toitvaid, ja seejuures odavaid, hommiku-, lõuna- ja õhtusööke. Soojad, mugavad kasarmutoad ja pehme põhk uinutasid magusas rammestuses unehõlma väsinud võistlejad.

Suusaspordi propagandiline külg — see jäi kahvatuks. Puudusid asjahuvilised suusatajate massid, huvirongid, pealtvaatajate hulgad, elevus. Võru kodanik jäi truuks Võru linnale, oma kodule ja Võru kohvikule.

Ühe sõnaga, võistlustel seekord puudus — särts.
E. Lepp.

FRIEDEBERT TUGLAS 50-AASTANE

Meie tuntuim kirjanik ja kultuuriloolane Fr. Tuglas pühitses 2. märtsil 50-ndat sünnipäeva. Ta on üle 30 aasta rühkinud viljaka töömehena eesti kultuuripõllul. Avaldanud terve rea ilukirjanduslikke, kriitilisi ja kultuuriloolisi teoseid. Tema novellikogud, romaan „Felix Ormusson“, kirjanduslikud monograafiad ja esseed on rahvuslik varandus. Need

kuuluvad meie praeguse aja rahvuslike väärtuste hulka, sest nad tõstavad rahva loomingu- ja kunsti ning kriitika meeletugevust. Fr. Tuglase proosa kaudu sai selgeks, et eesti keel võib olla ilus meistri käes.

Tagantjärele soovime kunstipärase proosa suurmeistrile palju helgeid päevi ja raugemata töötahet.

— ju.

NÕUKOGUDE VENES

Vaevalt kusagil riigis pöördakse suuremat tähelepanu riigikaitse alale kui seda tehakse Nõukogude Venes. Väärrika koha siin omab kodanike ettevalmistus riigikaitseks väljaspool punaväge. Sel — kodanike riigikaitsealase ettevalmistuse — alal on silmapaistvate kohale tõstetud laskesport, mida harrastatakse peamiselt osoaviahimi*) ja Lenini komsomolide**) organisatsioonides ning koolides ja kõrgemais õppeasutuses riigikaitsealase õpetusena. Laskesporti pöördetas N. Venes on 1934. a., mis ajast laskesport, juhitud osoaviahimi keskkomiteest, käib tõusuteed. Kui 1933. a. oli Nõukogude Venes Vorosilovi kütte***) vaid 32.000, siis 1934. a. lõpuks tõusis nende arv 600.000-ni, nendest II kl. kütte 3000. 1935. a. eesmärgiks oli seatud tõsta Vorosilovi I kl. kütide arv 1.100.000-ni ja II kl. kütide arv 60.000-ni. See „astronoomiliste“ arvude tagaajamine tõi aga endaga kaasa ka halbu küllgi, mille juures peatume edaspidi.

Jälgides N. Vene laskesportlikku kirjandust võime leida, et seal on laskesporti elustamise alal üles seatud kindlad eesmärgid, olgugi et neid puhtal kujul pole väljendatud. Need eesmärgid on:

- tõmmata laskesporti harrastamisele võimalikult suurem hulk nõukogude korrale riigitruusid kodanikke;
- luua laskmiste harrastamiseks kindlad organisatsioonid ja raskused (laskesportklubid), mis varustada relvadega, õppeabinõudega ja muu vajalikega laskeõppusteks;
- välja õpetada laskeinstruktorite kaader;
- ehitada laskeradade võrk;
- parandada ja viimistella relvi;
- korraldada suurearvuliselt laskevõistlusi, mis populariseerivad laskesporti ja toovad juure uusi kodanikke laskesporti harrastamisele.

Et tõsta Vorosilovi kütide arvu ja tuua laiem mass laskesporti harrastamisele, kasutatakse harilikku N. Vene meetodi. Keskkohast määratakse, kui palju iga linn või rajoon peab aasta jooksul andma uusi Vorosilovi kütte. 1935. a. pidi Moskva oblast andma 100.000 I kl. ja 13.000 II kl. kütte, Petrogradi oblast — 75.000 I kl. ja 10.000 II kl. kütte. Nii jõutakse lõpuks iga klubi ja osoaviahimi raskuse juure ja määratakse neile kindel arv kütte, mis nad aasta jooksul peavad ette valmistama. Kuudas need normid on täidetud, näitab

*) Meie kaitseväeorganisatsioon N. Venes.

**) Lenini kommunistlik noorsoo organisatsioon.

***) Vorosilovi I kl. kütte vastab umbes meie klassi laskurile ja I kl. kütte — meie küttele. Pärast vastavate laskeõppuste läbimist ja laskeharjutuste sooritamist laskurid nimetatakse Vorosilovi I ja II kl. kütteks ja nad omavad õiguse kanda Vorosilovi kütte märke.

osoaviahimi kesknõukogu istungil septembris 1935. a. ettekantud aruanne, mille järgi 20—25% Vorosilovi laskemärgi kandjast omandasid õiguse seda märki kanda. Kõik teised olid omandanud selle märgi vastavat normi mitte täites või jälle märgi normi välja lasknud, siis aga püssi kõrvale jätnud ja, loomulikult, kontrollkatsel osutusid nõrkadeks. Oli isegi tihti klubisid, kus kõigest 2—3% klubiliikmeid — Vorosilovi küttest — täitis vastava normi. See oli „suurte arvude“ ja „kõlavate raportite“ järgi jooksmise tulemus, kuna kohtapealseis klubides loov praktiline töö jäi tahaplaanile. Kuigi üksikud laskurid lasksid välja Vorosilovi märgi normi, siis pärast normi täitmist jäeti need kõrvale, nad jäid võõraks laskesportile, ja alati uute „kütide“ fabritseerimist. Lõpptulemusena saadi küll miljoniline arv „Vorosilovi kütte“, kuid tõelisi laskesportlasi ja osavaid laskureid on nende seas väike protsent.

Laskesportklubid ja õppepunktid, need on algraskused, kes teostavad ja viivad ellu laskesporti harrastamise rahvas. Laskesportklubid on kutsutud ellu tehaseis, tööstuse keskuses (kombinaatides), kolhoosides, üksikuis linna rajoonides jne. Üksikud klubid on koondatud keskklubidesse, kes juhivad oma allklubide tegevust ja kuhu on ka koondatud paremad laskurid — meistrid. Klubid teostavad Vorosilovi kütide ettevalmistust, selleks on nad varustatud ruumidega, relvadega, õppeabinõudega ja kasutavad kindlaid laskeradu. Paljud klubidest töötavad väga viljakalt ja on omandanud laskurite peres isegi rahvusvahelise kuulsuse, nagu Leningradi klubi (tuli rahvusvahelisel väikekalibrilise laskesportklubide vahelisel korrespondents-võistlusel esikohale 3933 silmaga 4000 võimalikust), Baumanni tehase laskesportklubi Moskvas, Dünamo Leningradis jne. Paljud laskesportklubid on aga ainult nimelised. Nad on tegevusetu või nende töö seisab ainult paberil. Osoaviahimi keskkomitee poolt määratud inspektori brigaadide (komisjonide) aruanded toovad esile puudusi, mis valitsevad neis klubides. Püssid on korrast ära, sisse laskmata, puhastamata, roostes, õppeabinõudest (pulkid, ortoskoobid, diafragmad, sihtimise kontrollaparaadid jne.) 75—80% kõlbmatud, Vorosilovi laskemärke antakse välja ilma kontrollita, mingisugust laskurite ja laskeõppuste registreerimist ei peeta jne. Loomulikult ei ole neis klubides ka viljakat laskeasjanduslikku tegevust, vaid ainult ülemuse petmine ja silmakirjalisus.

Esimene nõue laskeasjandusliku tegevuse arenemisel on, et instruktorite kaader ise oleks oma kvaliteedilt kõrge, siis suudab ta ka teisi õpetada ja laskmise harrastamisele tiivustada. Laskmist võib edukalt õpetada see, kes ise on pühendatud laskekunsti saladustesse. Instruktorite ettevalmistamiseks on N. Venes

asutatud kool (snaiperite kool) ja organiseeritakse kursusi, kuid need ei ole veel annud vajalisi tulemusi. Vajalise ettevalmistusega instruktorite arv on vähene. Nii Moskvas Kirovi rajoonis 20 instruktorist on viiel vajaline instruktorei ettevalmistus. Instruktoritel puudub vajaline organiseerimise oskus jne. Möödunud aasta oktoobrikuus oli seatud üles nõue, et iga laskeinstruktor ise peab olema Vorošilovi II kl. kätt. Alates instruktorite kaadri uuendamisest tahab N. Vene oma laskeasjanduslikku tegevust klubides reorganiseerida ja seda viia välja uuele, paremale teele.

Relvadest N. Vene laskurid on rahul oma sõjapüssiga — 1930. a. mudel, millest laskmine on annud ka häid tagajärgi. N. Vene rekord sellest püssist on Koskinil 500 silmaga (kolmest asendist à 20 lasku). 1935. a. võrdluseks olgu toodud, et möödunud aastal Rooma võistlustel Zimmermann (Šveits) laskis itaalia sõjapüssist samade tingimuste kohaselt 435 silma ja maailmarekord on O. Eriksonil 526 silmaga (Rootsi 1929. a.). N. Venes vabapüss ja väikekalibriiline püss pole veel küllalt viimisteldud ja nende kohta tehakse N. Vene relvatööstusele etteheiteid. Sama saatuse osaliseks saavad ka N. Vene tööstuse väikekalibri padrunid. N. Vene laskurid lasevad suurematel võistlustel välisriikide tööstuse väikekalibriilise püssiga ja padrunitega.

Lahutamata element laskespordi arenemises on laskeradade võrk ja nende sisseseaded laskmiseks. N. Vene ajakirjanduses ei kurdeta laskeradade puuduse üle, ei õhutata ka nende ehitamisele, küll aga kurdetakse olemasolevate laskeradade sisseseadete puudulikkuse üle ja selle üle, et laskerajad ei leia kasutamist. Osoaviahimi inspektori brigaad (komisjon) kurdab Moskva laskeradade kohta: tehase „Sjrp ja Vasar“ laskerada (50 m) on võimatus seisukorras. Lagi ja laskeraja ehitus on mädanenud, laud ripnevad ja ähvardavad kaela kukkuda. Kuulipüüdekilp on purunenud. Laskerada on vaja niisuguses seisukorras kinni panna. „Krasnoholmi“ vabrikulaskerajal puudub vajaline sisseade. Laskerada vajab remonti. „Elektrikombinaadi“ kaks laskerada on mustad, koristamata; sisseseaded puudulikud. „Kautšuki“ tehase laskerada on võimatus seisukorras. Tule- ja märkide jooned on koristamata, mustad. Kuulipüüdekilp ja vall puuduvad. „Pidurite vabrik“ mitte ükski laskerada ei vasta mingisugusele laskeraja nõudeile. Laskmine neil on vaja ära keelda. Stalini nimelise ja ZAGJ tehaste laskerajad on korras. Samasuguseid hinnanguid on ka teiste linnade laskeradade kohta.

Erilist rõhku N. Venes pannakse laskevõistlusile. Nendes nähakse tõhusat abinõu laskuri individuaalseks ettevalmistuseks ja parimat propagandat laskespordi arenemiseks. Korraldatakse klubide sisemisi, klubide vahelisi, tehaste, linnade ja oblastite laskevõistlusi. Iga aasta korraldatakse üleriiklikud laskevõistlused, millele programm on viie aasta peale kindlaks määratud. Alates 1936. a. üleriiklike laskevõistluste kavas on:

— sõjapüssi- (1891.—1930. a. mudel) võistlus kolmest asendist à 20 lasku 300 meetri peale, aeg laskmi-

seks 10-lasulise võistlusseeria peale 15 sek, 6×3 proovilasku;

- sõjapüssivõistlus lamaasendist käelt 600 m peale 20 lasku, 5 proovilasku, aeg laskmiseks — võistlulasud 20 min. ja proovilasud 10 min. jookslu;
- vabapüssivõistlus kolmest asendist à 40 lasku 300 m peale, aeg iga kümnelasulise võistlusseeria peale 30 min., 10×3 proovilasku;
- väikekalibriilise püssi võistlus 50 m peale püsti-asendist 40 padr., 10 proovilasku, aeg 10-lasulise võistlusseeria laskmiseks 30 m;
- väikekalibriilise püssi võistlus põlvelt-asendist samade tingimuste kohaselt mis püsti-asendist;
- väikekalibriilise püssi võistlus lamaasendist samade tingimuste kohaselt mis püsti- ja põlvelt-asendist;
- vabapüstolivõistlus 50 m kauguselt 60 lasku, kuni 18 proovilasku, aeg 10-lasulise võistlusseeria laskmiseks 30 m;
- olümpia kiirlaskmine püstolist.

N. Vene lasketaseme hinnanguks olgu toodud 1935. a. suuremate laskevõistluste need paremad tagajärjed ja rekordid, mida saab võrrelda meie ja teiste riikide tagajärgedega. 1935. a. üleriiklike võistluste sõjapüssi parema 6 mehe tagajärjed 300 m distantsil 60 lasku kolmest asendist on:

	Püsti	Põlvelt	Lamades	Kokku
Odnoletkov	153	+ 171	+ 174	= 498
Andrejev	166	+ 154	+ 177	= 497
Koskin	150	+ 175	+ 170	= 495
Mihejev	161	+ 158	+ 172	= 491
Šiškov	144	+ 164	+ 181	= 489
Petunin	148	+ 163	+ 174	= 485

Kuue mehe keskmine 153,7 + 164 + 174,7 = 492,5

N. Vene rekordid sõjapüssist laskmises 60 lasku kolmest asendist on:

Püsti-asend — Andrejev	166	silma
Põlvelt-asend — Koskin	175	„
Lamaasend — Johelson	182	„

Kolm asendit kokku — Koskin 500 „

Võrdluseks Eesti-Soome maavõistlusel sõjatäpsuspüssi 6 parima Eesti mehe keskmised tagajärjed 1935. aastal olid:

püsti	— 165,1	silma
põlvelt	— 183,3	„
lamades	— 190,0	„

kolme asendi keskmine — 538,4 silma.

N. Vene 1935. a. üleriiklike väikekalibriilise püssi kolme asendi à 10 lasku viis parimat tagajärge on:

Šiškov	— 279	silma
Netsvetov	— 276	„
Bogdanov	— 270	„
Titov	— 266	„
Filin	— 260	„

Keskmine — 271,4 silma

Võrdluseks kaitseliidu ja Poola Küttide Liidu väikekalibriilise püssi korrespondents-laskevõistlustel viie parima eesti mehe keskmine tulemus samade tingimuste kohaselt on 280 silma.

Leningradi linna võistlustel sõjapüssi kolm parimat tagajärge on (60 lasku — kolmest asendist à 20 lasku):

	Püsti	Põlvelt	Lamades	Kokku
Petunin	118	+ 160	+ 168	= 446
Jasinski	133	+ 144	+ 163	= 440
Drosd	120	+ 145	+ 171	= 436

Vabast püssist laskmises N. Vene rekord (120 lasku) on 1052 silma. Eesti parim mees Liiver laskis Roomas 1091 silma ja Eesti viiemehelise meeskonna keskmine saavutus Rooma võistlustel oli 1093 silma.

See lühike kokkuvõte suurematest laskevõistlustest N. Venes näitab, et paremate laskurite saavutused seal (kolmest asendist) ei kiiüni veel rahvusvahelise tasapinnani. Laskesport N. Venes on veel noor, kuid töö tehakse intensiivselt. Uuritakse, analüüsitakse, otsitakse vigu ja puudusi, need tuuakse avalikkusele. Töötatakse põhimõtte järgi „kus viga näed laita, seal tule ja äita“.

See tööviis ja ind laseb ennustada laskespordi ja selle saavutuste tõusu N. Venes.

KAITSELIIDU LASKESPORDIKLUBIDE TÖÖST JA TEGEVUSEST

Miks ei arene klubide tegevus vajalise intensiivsusega? Uusi sihte klubide tegevusse

K. L. laskesportlik tegevus on koondunud peamiselt laskesportlikklubidesse. Nad on sportliku laskmise täies ulatuses oma hooleks võtnud ja nende ülesandeks on selle nii tähtsa ala edaspidine arendamine. Laskesportlikklubid töötavad kaitseliidu ülema poolt 21. XII 34. a. kinnitatud K. L. Laskesportlikklubide kodukorra järgi. Klubi eesmärgiks on: 1) luua võimalusi parimate laskurite leidmiseks, arendamiseks ja väljakoolitamiseks, kes võiksid väärikalt esineda oma üksuse ja kaitseliidu võistlusmeeskonna laskevõistlustel teiste laskesportlaste organisatsioonidega; 2) tõsta ühingu liikmete laskeosavuse tasapinda; 3) pealikuile ja instruktoritele kaasa aidata laskeasjandusliku ala korraldamisel; 4) propageerida ja elustada oma üksuse laskesporti; 5) laskespordi harrastamise levitamise ning kultiveerimisega äratada ja elavana hoida oma liikmeis kindlat võistlustahet, tungi võidulepääsmiseks ja püüet oma võimete igakülgeks väljaarendamiseks. Klubide peamiseks ülesandeks on sportliku punkti laskmine. Väga tarviline on, et klubidesse koonduksid peale laskeasjandusest huvitatud tegevuskurite ka kõik pealikulid, kes tegelevad laskeasjandusliku väljaõppega. Klubid peavad oma isikliku eeskuju ja kaasabiga kaitseliitlaste massi kaasa tõmbama ja aitama kaasa üldise lasketaseme tõstmiseks. Siin muidugi peavad klubid oma liikmete lasketasapinna tõstma nii kõrgele, et nad ka tõeliselt suudaksid olla eeskujuks.

Eesti laskurite rahvusmeeskond Roomas näitas, et kuulume maailma parimate laskurirahvaste peresse. Parimad laskurid oma eeskujuga peaksid veel suuremat tõuget andma laskeklubide edukamaks tööks. Ka need laskurid on kunagi olnud algajad ja on ainult oma püsiva tööga jõudnud nii kõrgele. Meil on olemas juhid, suurlaskurid, eeskujuks, meie kodumaa tööstus valmistab parimaid relvi, laskemoona oskame ise ümber laadida, meil on häid ja eeskujulikke laskeradu jne. Seega

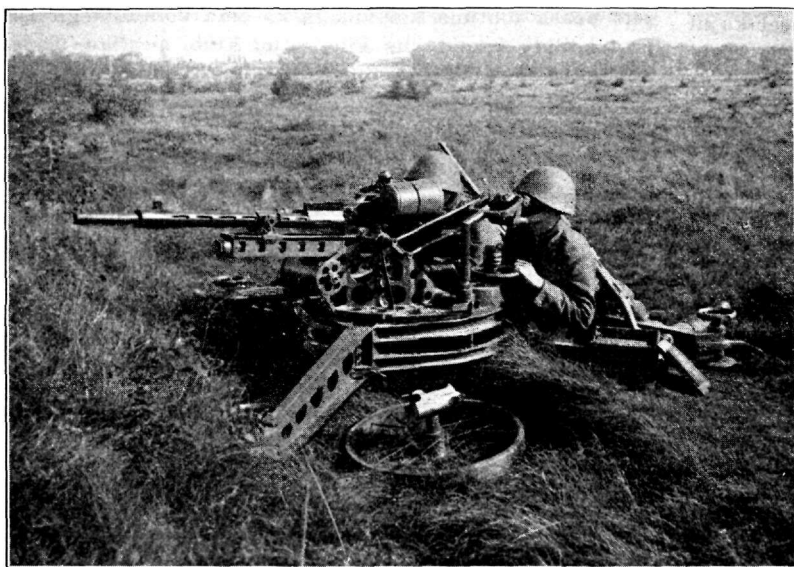
näiliselt omame kõik selleks, et klubid saaksid edukalt töötada nende eesmärkide järgi, mis nad on seadnud endale tähtsaks. Uue kodukorra maksmahakkamisega ongi klubide töö muutunud intensiivsemaks. Siiski jätab nende tegevus veel palju soovida. Laskesportlikklubisid on üle maa 118, neist elujõulisi, s. o. niisuguseid, kus ringis on vähimalt 5 tegevliiget, on 72. Neistki on klubikatseid ja võistlust „Ole mees“ korraldanud 47 klubi! Väga paljudes elujõulistes üksustes puuduvad veel praegu laskurklubid, teistes nad on ainult nime järgi, on jäänud, nii-ütelda, tardunud olekusse. Et paljud klubid ei ole korraldanud klassikatseid, mis on ühtlasi laskevõistluseks „Ole mees“, siis järeldub sellest, et hulk nimekirjas seisvaid klubisid pole üldse tegevust avaldanud või on koguni liikvideerunud. Isegi mõned suured ja endised elujõulised klubid on teinud arvuliselt suure hüppe allapoole. On aga ka üksikuid klubisid, kus tegevuses on märgata suurt hoogu ja töös parimaid resultate.

Alljärgnevaga teeme väikese ülevaate laskesportlikklubide tööst, püüdes jõuda selgusele, miks ei arene nende tegevus vajalise intensiivsusega, ja katsudes leida uusi sihte tegevuse elustamiseks.

Klubide töö edukus oleneb peamiselt nende liikmete koosseisust. Klubis peavad olema ainult asjast huvitatud mehed, kes ei hooli vaevast, aja- ja materjaalsest küsimusist. Takistavalt mõjub klubi arengule laskurite tubli isamehe — klubi pealiku — puudumine. Väikeses 5—6-mehelises klubis saab asjaajamisega ja juhtimisega veel hakkama, kuid suuremas klubis, kus laskureid noortega kokku on 20—30, on asi raskem. Kõik need laskurid tahavad tegelda laskmisega, organiseerimis- ja korraldustöid ei taha keegi enda peale võtta. Kes loovutab oma laskurikarjääri ja hakkab isalikult hoolitsema teiste eest? Klubi pealiku kohuste 100% täitmine nõuab aga palju vaeva ja tööd, ühtlasi ka teadmisi ja

kogemusi inimestega ümberkäimises. Käskimisega ei saa inimesi tööle panna, senised kogemused näitavad, et sellega on vähe ära tehtud. Seepärast näeme, et klubi pealikud on küll nimeliselt olemas, kuid klubi eest hoolitsejad ja tublid töömehed puuduvad. Siin peaksid just appi tulema ja käed külge panema vanemad, tegev-laskmisest loobunud, laskematadoorid, aga mitte kõrvale jääma, nagu see on juhtunud mitmel pool. Kuid isegi need vanemais aasta's laskurid, kes jõuavad ühel päeval selgusele, et nad ei suuda enma noorematega sammu pidada, kellele klubikatsse täitmine valmistab suuri raskusi, peaksid pühendama end nooremate juhtimisele ja kasvatamisele. Nad on aastatega kogunud väärtuslikke teadmisi laskeasjandusest, tunnevad hästi oma klubi laskureid ja suudavad tõsiselt tegevust juhtides teda viia võidule ja õitsvale arengule.

Ei ole küllalt, kui klubi organiseeritakse, peetakse mõningad koosolekud, laskeharjutused ja võistlused. Klubi peab olema töökate meeste koondus, liitma mehi ühiseks pereks õilsate ja kaunite traditsioonidega. Dis-tsipliin peab olema kõrge, mida klubi peab olema suute-line kasvatama laskureis. Ainult distsipliini, enesekasvatuse ja enesevalitsemisega suudetakse vääriliselt relva üle valitseda. Ühes pealinna suuremas klubis on kujunenud välja traditsioon käia igal teisipäeva õhtul üksuse staabis koos. Laskevõistlused korraldatakse harilikult pühapäeviti; teisipäev on valitud selleks, et võistluste käiku arvustada ja püüda jõuda selgusele tehtud vigadest. Klubi juhatus harutab ühiselt laskuritega eelseisva nädala töökava. Laskeharjutusi, võistluspäevi ja muud tegevust ei määrata klubi pealiku ega juhatuse poolt, vaid need valitakse hoolikalt ühistel läbirääkimistel. Klubi ei tarvitse saata eraldi kutseid teadmatutes, kas laskur saab ilmuda või mitte. Säärane klubi saab vajaduse korral alati ära pidada nõukogu koosoleku. Samuti pole vajadust nooremad laskureid õppusiks eraldi kokku kutsuda, vaid vanemad laskurid annavad neile oma teoreetilisi näpunäiteid ühistes arutlustes.

Daani „Madsen'i“ 20 mm kahur ratastelt mahavõetuna

Et säärane kord kestab aastaid, on laskureile muutunud harjumuseks võimaluse korral teisipäeviti ilmuda staapi. Sellega, samuti ka „Maleva Teadetes“ avaldatud käskkirjadega, on saavutatud see, et kõik liikmed on klubi tegevusest hästi informeeritud.

Teiseks pidurdavaks asjaoluks klubide tegevusele on majanduslik olukord. Klubide ülesandeks on heade relvade ja laskemoona muretsemine laskureile. Klubid saavad vajalise tegevuskapitali peamiselt seltskonna poolt, ühel või teisel kujul annetatud summadest, hantitud üksuse juhatuse poolt koos üksusega. Et need summad pole küllaldaselt suured, seda näeme eriti maal, kus ei saa, kahjuks, töötada just rahapuudusel, ja see on suigutanud mõnegi klubi varjusurma. Sääraseid jõukaid laskureid, kes ise muretsevad endile kõik vajalised täpsusrelvad ja laskemoona, on meil vähe. Ainult neile, kes on suutnud end üldisest laskurite massist välja rabelda ja kuuluvad teatud maleva treeningmeeskonda, võimaldatakse maleva poolt relvad ja laskemoon. On muidugi ka üksusi, kel majanduslik olukord on hea ja kes toetavad oma klubisid nii, et neil on võimalik teha oma tööd edukalt. Klubi tegevuseks on vaja hästi palju raha. Toome näite: 30-liikmeline klubi, kel 4-aastase tegevusaja jooksul on juba muretsetud hulk täpsusrelvi, vajaks aastas siiski ligi 900 krooni kulude katteks. Rahasummade puudus täpsusrelvade ja täpsusmoona muretsemiseks ei tohiks veel olla täieliseks takistuseks laskespordi harrastamisele. Siin klubid peaksid esimeses järjekorras käsile võtma oma liikmete harilike relvade ja laskemoona kohendamise. On üldiselt teada, et keskpärane relv hea laskemoonaga annab paremaid tulemusi kui hea relv keskpärase laskemoonaga. Klubi liikmele tuleb kätte õpetada täpsuspadrunite laadimine ja harilike padrunite kohendamine.

Veel ühe põhjusena, mis klubide arengule mõjub pidurdavalt, tuleks mainida kodukorda, mille täiendamise ja parandamisega saaks mõndki ära teha. Eriti on pin-naks silmas praeguse laskevõistluse „Ole mees“ määrused. Klubid, haaratud tahtest end üleriiklikult maksma panna, vähenda-vad tegevliikmete arvu nõrgemate lasku-rite arvel, et aga saavutada kõrgemat keskmist silma, unustades sealjuures oma tõelise ülesande.

Avaldaksin siin ühe klubi kogemuste põhjal mõningad kodukorra parandused ja täiendused, mida K. L. peastaap kodukorra täiendamisel võiks ehk arvestada.

I. Klubi liikmed jaguneksid: auliik-med, tegevliikmed, lihtliikmed ja kandi-daadid.

Kandidaadid võetakse vastu ja kooli-tatakse välja praeguse kodukorra tingi-muste kohaselt. Kuid kandidaat on ainult toores materjal, kelle arenemise kõrval tuleb ka jälgida ja tundma õppida ta kal-duvusi, erihuve, püsivust töös jne.

Klubides leidub kindlasti noori las-kureid, kes mõningate harjutuste jä-rele väikekalibriilisest püssist 230

silma välja lasevad. Kodukorra kohaselt on tal klubikatse sooritamise järele tegevliikme õigused. Kuid laskuriga lähemalt tutvudes õpime tundma, et tal on mõne teise spordiala või tegevuse vastu suurem huvi. Viies aga kohe mehe kodukorra alusel tegevliikmete hulka oleks laskur sellena kogu klubile nuhtluseks. Ta ei ilmu korralikult klubi siselaskevõistlusile, mis mõjub desorganiseerivalt, ja kui ta vahest ilmub, siis satub ta treeningu puudusel kaasvõistlejate naeru alla ja võib nii klubile hoopis kaotasi minna. Säärased liikmed tuleks arvata lihtliikmete hulka. Siia kuuluksid veel tõsiselt töötavad algajad, kes juba teatud tasapinna on saavutanud (näiteks: väikekalibribrilisest püssist 105 silma 3 asendist à 5 lasku), kuid selle katse on sooritanud mitte ühe juhusliku, vaid vähimalt kolme laskmise järgemööda. Lihtliikmel peale kohustuse oma isamehe vastu (kui ta on noor laskur) teisi erilisi kohustusi ei ole. Ta peab ainult aastas väikekalibribrilise B ringi seeria laskevõistlusist osa võtma. Areneb aga laskur, antakse talle kohe kätte täiskalibribrilise täpsuspüss. Lihtliige on laskur seni, kuni klubi pealik on jõudnud veendumusele, et mees kõlbab tegevliikmeks ja et ta laketase on nii kõrge, et ta on kindel klubikatse täitmises. Klubipealikule tuleks anda klubi sisemises töös rohkem vabadust. Tegevliikmete peres peavad olema ainult tublid laskurid, kes distsipliini suudavad hoida kõrgel. Tegevliikmed, kes kodukorra kohaselt ei soorita klubi katseid ühel või teisel põhjusel, kukuvad lihtliikmeks tagasi. See on mõeldud peamiselt vanemaile laskureile, kes tervishkil põhjusil või ajapuudusel ei suuda tegevliikmetega sammu pidada. Tuleb võimaldada oma soovil tagasiastumist tegevliikmeist — lihtliikmeiks, kuid see peab sündima vähimalt 6 kuud enne laskevõistlust „Ole mees“. Vanemad laskurid — lihtliikmed — annavad klubile juhtivaid tegelasi klubi juhatusse, häid laskevõistluste korraldajaid ja kohtunikke. Lihtliikmeiks peaks tohtima vastu võtta ka neid kaitseliitlasi, kes täpsuslaskumise ise kaasa teha ei taha, kuid tunnevad suurt huvi klubi üldise tegevuse vastu. Need oleksid ka suureks abiks võistluste korraldamistel ja läbi viimistel. Ühe sõnaga, kõik, kes ühel või teisel kujul on tarvilised klubi tegevusele, võivad tohtida olla klubi lihtliikmed.

II. Laskevõistluse „Ole mees“ tingimusi tuleks muuta.

Kogemused näitavad, et hea korralduse juures 5% üksuse liikmeist saab koolitada püsivaid täpsuslaskureid. „Ole mees“ laskevõistluse määrused peaksid nägema ette miinimumi sundnormid võistlusest osavõtjate kohta. Kui tegevliikmete normi kätte ei saa, lasevad kaasa lihtliikmed või koguni kandidaadid. Laskemäärused jääksid endisiks, s. o. nagu praegused klubi tegevliikme katsed. Segav eri laskemäärus „Ole mees“ peaks annulleeritama.

Näitena tooksin järgmised „Ole mees“ laskevõistluse normid:

Üksuses mehi	Peab võistlema	Üksuses mehi	Peab võistlema
kuni — 100	5 meest	241 — 260	13 meest
101 — 120	6 „	261 — 280	14 „
121 — 140	7 „	281 — 300	15 „
141 — 160	8 „	301 — 320	16 „
161 — 180	9 „	321 — 340	17 „
181 — 200	10 „	341 — 360	18 „
201 — 220	11 „	361 — 380	19 „
221 — 240	12 „	381 ja rohkem	20 „

Klubi, kes vähem mehi on võistluseks välja pannud, kaotab iga puuduva võistleja pealt 5%. Klubi, kel on rohkem laskureid välja toodud, saab iga juuretoodud võistleja pealt 1% klubi keskmisele tagajärjele juure.

Kodukord näeb ette, et igal tegevliikmel peab olema vähimalt üks õpilane, kandidaat. Peaks ka näidatama, mis noorte õppealal on tehtud, seepärast võiks ka noorte osavõtu siduda laskevõistlusega „Ole mees“. Klubi peab välja panema tegevliikmeile vastava arvu kandidaate või noori lihtliikmeid, kes võistleksid samadel tingimustel, aga sportpüssidest. Üldtagajärjele lisatakse siis tegevliikmete arvule vastava arvu noorte tagajärge üldhinnangu saamiseks.

Võistlusprotokollid peaksid siis sisaldama kõik andmed, näiteks, kas tegev-, lihtliige või kandidaat on lasknud täiskal. püssist (sportpüssist need juba lasta ei tohi), laskurite vanus, kui kaua klubis olnud jne. Välja töötada vastavad formulaarid võistlusprotokollidele ja mustrid laiali saata, et üldkokkuvõtte tegemisel K. L. peastaabil kõik andmed peensusteni käes oleksid.

III. Väikekalibribrilise püssi ringi katse tuleks tõsta 230 pealt 250 peale.

IV. Klubi katsed korraldada endiselt kartonglaskumise kujul, katsete aeg aga anda täiesti vabaks, kuid nõuda, et nad oleksid teostatud aasta jooksul.

Kartonglaskumise süsteemist on äärmiselt suur kasu laskuril. Sellega ta vabaneb lohakate laskude andmisest. Iga lasu peab ta andma täie pingutusega, sest kartongist väljalainud lask on talle kadunud. Nüüd, kus minimaalne silm on talle garanteeritud, võib ta saada juure ainult suuri tabamusi, mis annavad võidupunkte. Klubi katseid peaks tohtima korraldada ka oma kohtunikega ja protokollid oleksid siis kinnitatud klubi pealiku poolt. Sellega jääks tülikas võraste kohtunike otsimine ära.

V. Laskurite peakoosoleku aeg jätta vabaks, nõudega vähemalt üks kord aastas.

VI. Klubi juhatus (pealik ja 2 abi) peaks vajaduse korral olema suurem, ja nimelt: pealik, 2 abi, sekretär ja varahoidja.

Klubi pealik on teinekord seotud oma erateenisuga, kuid siis avaneb tal võimalus tööjaotust sääraselt läbi viia, et sissetöötatuna ja oma kogemusega ta siiski saab kaasa töötada klubi juhtimises.

Need oleksid üldjoontes lühidalt mõned mõtted, millest osa on läbi viidud oma algatusel üksikutes klubides heade tagajärgedega. Loodan, et osa neist aitab teisigi laskurklubisid nende tegevuse edaspidisel elutamisel ja edasiviimisel.

V. Vainola.

MOODSAID RELVI

Daani relvadetehase „Madsen'i“ uusimaid tooteid

Kunagi varem ei ole kõneldud niipalju sõja võimalusist kui praegusel ajal. Isegi enne suurt maailmasõda polnud säärast üldist sõjajuttude kära.

Kas tõesti siis seisame uue sõja lävel?

Kui uskuda vanasõna „kus suitsu, seal tuld“, siis peab neil juttudel olema mingi alus. Kauges Idas käärib juba ammugi, seal võib iga hetk tekkida plahvatus... Samuti on ka Kesk-Euroopas pinevus tõusuteel. Kõik suurriigid on asunud paljavikuliselt oma relvastuse uuendamisele ja täiendamisele. See kõik küll veel ei tähenda otsest sõda, see on vaid oma julgeoleku kindlustamine. Üks teine vanasõna ütleb: „Kui tahad rahu, siis valmistu sõjale.“

Viimasel ajal on tehnika edenemine hiiglasammudega. Ei ole ühtki ala, kus poleks tehtud tervet rida täiendusi. Nii ka relvade alal. Just sellepärast täiendavad ja uuendavad kõik riigid oma relvastust.

Kui me ei soovi saata oma kodumaad hädaohtu, peame samuti täiendama oma kaitsevarustust moodsaite relvadega. Meil enestel puudub nimetamisväärne relvavõistlus. Meil tuleb relvad osta välismaalt. Seejuures ei tule silmas pidada üksnes relva headust, vaid ka ta hinda. Peame leidma relva tüübi, mis meie oludes on otstarbekohane ja hinnalt vastuvõetav. On vastuvaidlemata selge, et kuulipildujad, nii kerged kui ka rasked, omavad esikoha relvade peres. Neilt nõutakse järjest rohkem stabiilsust ja mõjuvõimsamat tuld.

Enne kui asuda relvade uuendamisele, tuleb põhjalikult kaaluda nende tüüpide ja omaduste vahel. Kuulipildujate tõhusus garanteerib kindlama kodukaitse ja ühtlasi süvendab see sõdureis usku ja kindlust.

Missuguseid omadusi peavad evima k.- ja r.-kuulipildujad?

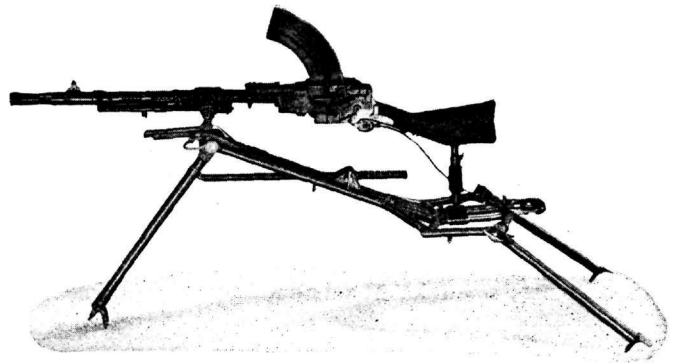
Missugune tüüp on kõige otstarbekohasem?

Neile küsimustele saame vastuse, kui jälgime möödunud aastal Brasiilias peetud k.- ja r.-kuulipildujate võistluste tulemusi.

Need kuulipildujate laskevõistlused omavad kahel põhjusel erilise tähtsuse: esiteks, neist võtsid osa tähtsaimad ja kõige uuemat tüüpi kuulipildujad; teiseks, ülesseatud nõuded olid harukordselt kõrged ja evisid lahingulise iseloomu.

Peale täpsuslaskmise võistluse igast olukorrast peeti veel hulka võistlusi vastupidavuse selgitamiseks.

Mõlemas võistluses tarvitati ainult Brasiilia Realingo vabrikku kuule.

Kergele kuulipildujate võistlused olid end üles annud järgmised vabrikud:

Colt-Browning — P.-A. Ühendriikidest, Breda — Itaaliast, Hotchkiss — Prantsusmaalt, Vickers-Berthier — Inglismaalt, Z. B. Brno — Tšehhoslovakiast, K. e. 7 Neuhausen — Šveitsist, Lahti — Soomest ja Madsen — Daanist.

Kergele kuulipildujate võistlus koosnes 30 katsest, kogusummas 17.000 lasku. Tähtsaimad neist oleksid:

a) Rauda vastupidavuse katse — 5000 lasku.

100-lasuliste seeriade viisi 1-minutilise laskeajaga. Iga seeria vahel on 3-minutiline vaheaeg. Sedasi tehakse 3000 lasku. Edasi tehakse samade seeriatega 1000 lasku, vaheaeg seeriade vahel 2 minutit. Siis 300 lasku — 3 minuti vältel ja 2-minutiline vaheaeg — sääraseid seeriaid on 3 — ja lõpuks 1 minuti jooksul 100 lasku. Viimased 10 lasku igast tuhandest on täpsuslaskmised 300 meetri pealt.

b) Õhujahutuse võime määramise katse — 2000 lasku.

250-lasulised seeriad — kiirusega 60 lasku minutis ilma erilise jahutusega. Viimased 10 lasku igalt tuhandelt on täpsuslaskmised 300 meetri peale. Jahutamiseks vajalised vaheajad arvestatakse üldkokkuvõttes.

c) Rauda vastupidavuse selgitamine pikemaajalisel tulistamisel — 3000 l.

500-lasulised seeriad, kiirusega 100 lasku minutis ja vee jahutusega. Viimased 10 lasku nagu eelmisedki.

d) Vastupanu selgitamine ilmastiku mõjudele — 4000 lasku.

500-lasuliste seeriade viisi, kiirusega 60 lasku minutis — 2000 lasku. Relv jäetakse puhastamata ja õlitamata 14 päevaks välja. Siis tehakse 200-lasuline seeria, mille järele k.-pilduja puhastatakse ja õlitatakse ning tehakse ülejäänud 1800 lasku. Ka siin on 10 viimast lasku igalt tuhandelt täpsuslaskmine 300 m pealt.

Pärast võistlustingimustega tutvumist loobusid võistlusest Colt-Browning, Breda ja Hotchkiss.

Vickers-Berthier oli aga sunnitud võistluse katkestama 5 katse järele. Ka Lahti oli sunnitud

võistlusest loobuma kuulipilduja purunemise tõttu. Hiljem Soomest päralt jõudnud uute osadega katsetas ta võistlust jätkata, püüdes 5000-lasulist katset viia lõpule, mis aga ebaõnnestus. Ta jõudis küll kuni 2400 lasuni ja pidi lõplikult loobuma.

Samuti käis ka K. e. 7 — Šveitsi käsi. Ta püüdis kahel korral sooritada 5000-lasulist katset, kuid tagajärjeta. Süü veeretati Brasiilia vabriku padruneile, kuid samad padrundid, paigutatuna Madseni, täitsid oma osa, nagu ka Madsen ise, eeskujulikult.

Z. B. Brno'1 õnnestus täita 5000-lasulist katset. Aga 3000-lasulise katse juures purunes kuulipilduja. Kolm korda tegi Z. B. proovi, kuid ikkagi ebaõnnestus. Kord lõhkes raud, teisel korral vigastus luku mehhanism, kolmandal uue lukuga juhtus sama äpardus. Peale selle paiskasid gaasid laadimise mehhanismi minema. Muuseas on see sagedam oht gaasidega töötavate relvade juures.

Ehkki Z. B. 3000-lasulist katset ei sooritanud, võttis ta 4000-l. katsest osa. Juba 300 lasu järgi lendas laadimise mehhanism gaaside survele minema ja kuulipilduja muutus tarvitamiskõlbmatuks. Esindaja sel puhul deklareeris, et padrundid sisaldavad üle normi püssirohtu. Komisjoni otsuse kohaselt siis võeti Z. B. padrundid, arvult 64 tk., ja asetati Madseni ja siin töötasid nad eeskujulikult. Ka kaaluti 25 padrundi püssirohi, kusjuures selgus, et kaal oli õige ja ühesugune.

Ainult Madsen kergekuulipilduja sooritas kõik katsed ilma tõrgeteta ja mainimisväärsete vigastusteta eeskujulikult.

Mõlemad tarvitamisel olevad rauad olid katsete lõppedes heas seisukorras. Kumbki raud oli lasknud 8880—8540 lasku.

Lõppkatseil lasti kummagi rauaga veel sada lasku. Tabamused olid täpsed ja kuuliaugud olid täiesti ümargused.

Raskekuulipildujate võistlusist võtsid osa:

Colt—P.-A. Ühendriikidest, Vickers-Maxim — Inglismaalt, Hotchkiss — Prantsusmaalt, Z. B. Brno — Tšehhoslovakiast, Madsen — Daanist. Kaks esimest on veega jahutatavad, kuna viimased kolm on õhujahutusega.

Raskekuulipildujate võistluskava koosnes 43 katsest, kogusummas 42.000 lasku. Tähelepanuväärseimad katsed olid järgmised:

a) Raua vastupidavuse katse — 10.000 lasku.

250-lasuliste seeriade viisi, kiirusega 1 minuti jooksul, kuni 30 seeriani. Vaheaeg seeriade vahel 6 minutit ja 10 viimase seeria vaheaeg 3 minutit. Viimased 10 lasku igalt tuhandelt kui täpsuslaskmine 300 m, kahe raua vahetamisega.

f) Õhujahutuse katse — 4000 lasku (ainult õhujahutusega kuulipildujatele).

250-lasuliste seeriade kaupa, kiirusega 200 lasku minutis ja 2 raua vahetamisega ilma erilise jahutamiseta. Viimased 10 lasku igalt tuhandelt kui täpsuslaskmine 300 m peale.

g) Raua vastupidavuse katse pikemaajalisel tulistamisel — 10.000 lasku.

500-lasuliste seeriade viisi, kiirusega 250 lasku minutis. Veejahutus. Kaks rauda. Viimased 10 lasku igalt tuhandelt kui täpsuslaskmine 300 meetrile.

h) Vastupanu selgitamine ilmastiku mõjudele — 10.000 lasku.

6000 lasku — seeriade viisi à 600 lasku, kiirusega 300 lasku minutis. Kuulip. jäetakse ilma puhastamata ja õlitamata 14 päevaks välja. Siis tehakse 400 lasku, mille järgi k.-p. puhastatakse ja õlitatakse ning lastakse ülejäänud 3600 lasku samadel tingimustel nagu

Daani „Madseni“ 20-mm kahur ratastel

eelmised 6000 lasku — kahe raua vahetamisega ja samade raudade jahutamisega veekraavis. Viimased 10 lasku igalt tuhandelt, täpsuslaskmiseks 300 m.

Kohe esimeste katsete järgi kukuvad välja Hotchkiss ja Z. B. Brno. Veidi hiljem ka Vickers-Maxim. Ainult Colt ja Madsen tegid kõik 43 katset läbi.

Peab veel lisama, et Madsen-kuulipilduja, mis raskekuulipildujate võistlusest osa võttis, on täpselt samane tüüp kui kergegi. Et Madsen-kergekuulipildujat muuta Madsen-raskekuulipildujaks, tuleb ta vaid kinnitada kergele alusele (lafetile — Madseni süsteem). Kogu Madsen-raskekuulipilduja kaalub 22 kg ehk ligikaudu pool teiste raskete kuulipildujate kaalust.

Toome siin mõningaid tagajärgi raske-kuulipildujate võistlustest:

Täpsuslaskmine 800 meetrile, automaatselt 50 lasku.

Vickers	—	19 tabamust
Z. B. Brno	—	13 „
Colt	—	49 „
Madsen	—	50 „

Laskekiiruse võistlus — 670 lasku.

Vickers	147 lasku	minutis
Colt	356 „	„
Z. B.	115 „	„
Madsen	335 „	„ ühegi takistuseta

Laskmine märklaudadesse mitmesuguselt kauguselt.

800 m — 20 lasku, 1200 m — 30 lasku, 1800 m — 50 lasku. Aega selleks vajasis: Vickers — 130 sek., Colt — 90 sek., Madsen — 55 sek.

Tabamuste arv

	800 m	1200 m	1800 m
Colt	—	—	1 tabam.
Vickers	—	—	3 „
Madsen	20 tabam.	30 tabam.	16 „

Laskmine kujude pihta 1200 m — 200 lasku.

	Kujude arv	Tabatud kujusid	Tabamusi
Vickers	15	1	3
Colt	15	6	9
Madsen	15	9	17

Kestuslaskmisel — 10.000 lasku.

Colt	vajas	75 minutit
Madsen	„	64 „ 48 sek.

Need tagajärjed kõnelevad selget keelt. Praegu ei ole Madsen-kuulipildujaile kõrvutada ühtki teist kuulipildujat.

Et meil ka praegu kaitseväes ja kaitseliidus Madsen-kuulipildujad enamikus tarvitusel on, jääb ainult soovida, et ka edaspidi täiendataks meie relvavarustust nende, oma ülesannete kõrgusel seisvate, kuulipildujatega.

Madsen 20-mm kahur.

Madsen-vabrikud Kopenhaagenis ei valmista ainult esimese järgu kuulipildujaid, vaid ka ka-

hureid. Eriti on need kahurid vajalised tankide purustamisel.

Daani 20 mm Madsen-kahuri tule kiirus on 150 lasku minutis. Säärase kahuri kuul läbib kroomnikkelterasplaadi

1000 meetri pealt	22 mm paksusega	
600 „ „	30 „ „	
200 „ „	40 „ „	kusjuures purustamise võime on 150 kg/mm ² peale.

Kui nüüd vaadelda tankide seinte paksust, siis saame järgmise pildi:

1) Väga kerged tankid — kaaluga 3—5 tonni, soomuse paksus 6—10 mm; 2) kerged tankid — kaaluga 6—9 tonni, soomuse paksus 15—20 mm; 3) keskmised tankid — kaaluga 10—25 tonni, soomuse paksus 10—25 mm; 4) rasked tankid — kaaluga 30—45 tonni, soomuse paksus 20—25 mm; 5) kiirtankid — kaalult väga kerged, nõrga soomusega — 20 mm. Madsen-kahuriga võib vabalt 90% tanke hävitada. Seega on ta ideaalne kaitsevahend tankide vastu, kui veel võtta arvesse käsituse kergust ja manööverdamise hõlpsust. Ka lennukite vastase relvana saab teda kasutada suure eduga.

See on tõeline jalaväe relv. Igas pataljonis peaks olema 20-mm kahurite kompanii, koosseisuga 5 rühma à 2 20-mm kahurit, seega pataljoni peale 10 kahurit.

Mõned andmed 20-mm kahuri kohta.

Kahuri pikkus — 1824 mm. Raua pikkus — 1200 mm. Absoluutne kiirus — 300 lasku minutis. Töötamiskiirus 150 lasku minutis. Raskus — 53 kg. Algkiirus — 730—890 m. Kõrgem gaasisurve — 2700 atmosfääri.

Raskus sõidukorras univensaallafetil (laskevalm. ratastelt) 209 kg.

Laskevalmis jalgadel — raskus 197 kg.

Jalgadel laskeraadius 360°.

Laskemoona pakki raskus (2 kasseti à 15 padr.) 19,5 kg.

Kui omatakse 20-mm kahurite kompanii kas või rügementis, siis võib iga rügement täie julgusega iseisvalt hävitada vaenlase ründavad tankide kolonnid. Raske-kahurvägi ei suuda selles nendega võistelda. Ja mis peasi, see on nende laskematerjaali hinna vahe. Selles suhtes raskekahurvägi on 20-mm kahuriga veel vähem võistlusvõimeline.

Kas ei oleks võimalik kaitseliidu kahurväeüksustele soetada sellaseid kahureid?

Oma kerguse tõttu oleksid nad kaitseliidus otse ideaalsed. Neid võib kergesti transporteerida igal veoabinõul. Ka lahingus võib neid veeretada inimjõul edasi kerge vaevaga.

Oleks vägagi soovitatav, kui see küsimus leiaks nende juures tähelepanu, kellest oleneb relvade soetamine. Nende muretsemine oleks üldsuse huvides vägagi soovitatav.

Jaapanist — Mengkuoni

Viimased Jaapani sündmused on jälle kogu maailma tähelepanu tõmmanud ida poole. Raske on aru saada neist põhjustist, millest on tingitud need Jaapani sündmused. Need ei ole juhuslikud pursked, vaid võitlus vana jaapani vaimu eest ühes Jaapani laiutamise tungiga.

Jaapan oli kuni 1868. a. suletud maaks muule maailmale. Jaapanisse ei tohtinud ükski võõras jalga tõsta. Samuti olid ka ta sadamad suletud võõrastele laevadele. Nimetatud aastal P.-Ameerika Ühendriikide ja Inglise sõjalaevade survele avas Jaapan oma väravad ja ta oli sunnitud astuma kaubavahelehesse teiste riikidega. Siis oli Jaapan nõrk ja mahajäänud maa. Ta ei suutnud moodsaile relvadele näidata mingit vastupanu.

Nende 68 aastaga ta mitte üksnes ei ole tõusnud Euroopa rahvaste tasapinnani, vaid isegi ületab paljusid. See on küllaldane tõestus jaapanlaste andekusest ja aktiivsusest. Jaapan muutus kiiresti europaseerunud maaks. Näiliselt on kogu jaapani rahvas oma

omapärasusele järsult selja pöörnud. Veel kümme aastat tagasi võõras vaateleja ei kahelnud ta europaseerumises. Aga ainult viimaste aegade sündmused on lasknud valgust paista tõelisele jaapani rahva hingele. Mis seni oli varjatud ning tagasi tõrjutud, see jaapani rahva ürgvastupanujõud „läänestumisele“, on ärkamas. Üle kogu maa on moodustatud sajad isamaalised (verevendluse) ühingud, kelle sihiks on elustada vana jaapani vaimu, lihtsust, ennastohverdavat elusuhtumist ja miikaado kultust. Nad nõuavad järjest valitsustelt sääraseid „uuendusi“.

Jaapani suurkapitalistide huvides on riigi europaseerumine ja seetõttu on arusaadav nende vastuseis isamaaliste liitude uuenduste nõudeile. Juhtivad riigimehed on aga, kuni viimase ajani, miikaado nimetanud just nende hulgast.

Jaapani valitsus ei sõltu kuigi palju parlamendist. Ainult lõivude, maksude ja tollide määramisel on ta sellest sõltuv. Need alad on aga väga tähtsad nii kaubandusele kui ka tööstusele. Siis muidugi tekiavad kokkulepped parlamendi parteide ja majanduslike ringkondade vahel ja tihti lokkab korrupsioon. Kuid just see asjaolu annab uuendusliidule avaraid kallaletungi võimalusi nii parlamendile kui ka valitsusele. Uuendusliitude tõhusaimad toed on sõjavägi ja merevägi. Nende survele on küll juba parlamendi osatähtsust tublisti kärbitud, aga nad nõuavad üldse parlamendi kõrvaldamist, nähes temas miikaado põhiõigustesse tungimist ja võõrapäraste, kahjulike ideede ja kommete istutamist rahvasse.

Viimane poliitiline mõrv ei ole Jaapanis esimene. Neid on olnud juba terve rida. Kui mõne riigitegelase või mõjurikka voolu esindaja tegevus näib „isamaaliidu“ meelest olevat lausa kahjulik jaapanlusele, siis

Džingis-khaani järglane, Mengkuo valitseja Tewang

damine kogu maailmaga, sest seda nõudsid ka kõikvõimsad kontsernid oma äri huvides.

Uuenduste voolu võimulepääsmine tooks paratamatult ärisidemete katkemise, sest nende nõudeks on ka jaapani rahvale uute elamisvõimaluste soetamine. See võib aga sündida sõjaga. Sinaapoolet vihjab ka praeguse valitsuse tegevus, kuid seda peetakse liiga aeglaseks.

Selgema üldpildi saamiseks toome lühikese ülevaate Jaapanist.

Ise nad nimetavad oma maad — Nippon ehk Dai-Nippon (päikese tõusu maa), hiinlased aga kutsuvad seda Jih-pen (päikese tõusu maa).

Ta suurus on pindalalt 381.927 km², elanikke on 65 miljoni ümber. Keskmise rahva tihedus on 170 inimest 1 km² peale. Tokio, Jokohama, Osaki, Nagi ja Hukoki maakondades tõuseb see 500 inimeseni 1 km² peale.

Tuleb aga arvestada seda, et kogu Jaapani pindalast on ainult 1/6 kasutuskõlvuline maa, nii saame 1 km² peale rahva tiheduse 1021 inimest. Eestis tuleb aga 30 inimest 1 km² kõlvul. maa peale.

Ükski riik maailmas ei ole rahvuslikult niisugune tervik kui Jaapan, ainult 16.000 ainult Hokkaido, Kuriili ja Sahhalini saarel ning Formoosa saare malailased on ta muulased. Välismaalasi on ka kõigest 31.000 hinge, ja neist on 22.000 hiinlased.

Jaapanlased on segatõugu rahvas. Ta on võrsunud segunemise teel mongooli tõugu tunguuisidest, mandžuurlastest, korealastest, malailastest, polüneeslastest, ainu-

dest ja ka hiinlastest. Ka keel on nende rahvaste keeltest kokku sulatatud.

Kõrge on ka rahva juurekasvu protsent. 40 aastaga jaapani rahva arv kahekordistub. Ja see on üks põhjus ta laiutamispoliitikale. Haridus on Jaapanis kõrgel tasemel. Alates 1879. aastast on 6.—14. eluaastani kooliskäimine sunduslik. See seadus on karmilt ellu viidud ja 99,5% kooliealistest lastest käib koolis.

Riigis valitseb täieline usuvabadus ja tähtsaimad usundid on budha — 80% rahvast, šinto 19% rahvast. Kristlasi on umbes 300.000 hinge.

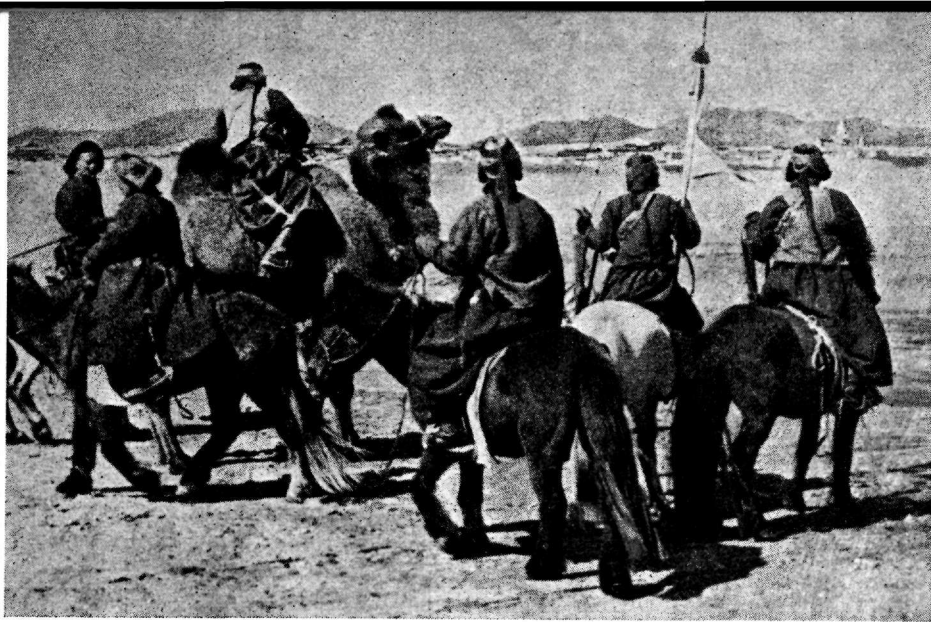
Riigikorralt on Jaapan konstitutsiooniline monarhia kahekojalise parlamendiga. Peeride- ehk ülemkoda Kidson-in koosneb 407 liikmest. Kidson-in kuuluvad otsekohe miikaado lähimad sugulased, kõrgema aadli esindajad miikaado määramisel ja vähema aadli esindajad valimise teel 7-aasase volitusega. Teine koda — Sjungi-in — valitakse seisuste poolt 4 aastaks salajasel hääletamisel. Valimisõiguse omavad ainult mehed, alates 25. eluaastast. Valitute vanaduse alammäär on 30 aastat.

Miikaado või päikesepoja juures asub salanõukogu. Sumitsu-in koosneb keisrile lähemaist vanimaist riigitegelasist. Ministrid on vastutavad keisri ees. Keisril või miikaadol on parlamendi otsuste kohta vetoõigus. Ta võib otsekohe seadusi välja anda, algatada riigikorra muutmist jne.

Kogu riik on jaotatud 47 maakonnaks — keniks — mida valitsevad miikaado poolt määratud kuberneriid — tidsi. Maakonnal on oma volikogu nõuandva häälega. Tokio, Kioto, Osaka linnadel ja Hakkaido ja Formoosa saartel on oma eriline valitsus. Korea moodustab endast kindral-kuberneri valitsuse.

Kohus Jaapani „verevendade“ üle

Nagu tuhande aastagi eest...

Sõjajõud.

Maavägi liigitatakse järgmiselt: 1) tegevvägi, 2) territoriaalvägi (ainult sõja korral) ja 3) maakaitsesvägi, mis ainult erakorralisil juhtumel kokku kutsutakse. Rahuajal tegevvägi koosneb 220 tuhandest mehest ühes 15.540 ohvitseriga. Sõjaväkke ei võeta korealasi, ainusid ega Formoosa päriselanikke. Sõjaväekohustus algab 20 aasta vanuselt. Iga-aastane liisuealiste arv tõuseb üle 550 tuhande mehe. Tegelikult võetakse iga aasta ainult 100 tuhat meest sõjaväkke. Koolides on korraldatud sõjaline väljaõpe ohvitseride juhatusel. Vajaduse korral võib Jaapan kohe välja panna 6-miljonilise õpetatud sõjaväe.

Merejõud ametlikult seisavad maailmas 3-dal kohal. 1930. a. merekonverentsi kohaselt koosneb Jaapani sõjalaevastik 236 laevast 803.100 t. tonnaažiga. Sealjuures on aga Jaapani laevastik maailma kõige parem oma laevade kiiruselt, tegevuse ulatuselt ja kahurvälalt.

Õhujõud jagunevad maa- ja mereväe üksusteks, umbes 1000 lennukit. Need on ametlikud andmed. Tegelikult on pilt sootum teine. Pole vist eksitus, kui kõike suurendame 20—30% võrra ja lennuväge 100% võrra.

Jaapanit tuleb täie õigusega pidada maailma ühtlasimaks ja tugevaimaks riigiks. Ta ei kardab ühtki riiki ja rühhib kavakindlalt oma eesmärgi poole — „Aasia — aasialasile!“

Pealegi sunnib teda ekspansioonile kohutav maanälg, inimeste juurekasv teeb elu järjest kitsamaks. Tuleb siis hankida asumaid. Peab tõeks pidama arvamist, et tulevikus suure juurekasvuga elujõulised rahvad hävitavad väikese juurekasvuga rahvad. See on nagu halastamatu looduse seadus, kus kidur peab jääma tugeva varju, kus ta siis peatselt jäävalt närbub. Eriti meelitavad on Siberi viljarikkad legendikud, sest Korea, Mandžuuria Mandžukuo on juba

Mengkuo riigi sünnipaik... Vürst Tewangi jurta, kus pandi alus uuele riigile, mis peab teenima Jaapani sihte Kauges Idas

Jaapani võimuses. Hiina Jaapani ülevõimu alla sattumine on aja küsimus. On ju vaja leida oma eesmärgi saavutamiseks liitlasi — ja nende muretsemine on praegu käsil.

Seda tõestab uue riigi Mengkuo loomine. Selle riigi sünn on Jaapani teene.

Mengkuo? Mis riik see on? Kus ta asub? Tahtmata kergivad need küsimused enamikul üles, sest selle riigi loomine on olnud ootamatu ja vaikne.

Sise-Mongoolia nüüdne nimi on Mengkuo. Ta kuulutas end alles mõne aja eest iseseisvaks. Maikuu 1935. aastal kogunesid Mongoolia vürstid kuulsate budha templite linna Batturkhalaki lähedusse kongressiks kokku. Siin siis valmis Sise-Mongoolia riigi loomise plaan ja määrati kindlaks uue riigi edaspidine tegevuse suund ning juhtivad jõud.

Hiljuti kuulutas Suniti provintsi vürst Tewang, kes on Džingis-khaani otseseid järeltulijaid, Sise-Mongoolia iseseisvaks mongoolide riigiks nimega Mengkuo.

Valitseval vürstil on praegu käsil kiire sõjaväe loomine ja väljaõpetamine. Mengkuo naabrid on parimini relvastatud. Kuigi mongoolid on võrratud ratsanikud, ei suuda nad siiski kahureile ega kuulipildujale vastu seista. Seda nõrka külge püütakse parandada selle läbi, et need igivanad ratsanikud tehakse jalaväelasiks ja õpetatakse neid kasutama moodsaid relvi.

Uue riigi esimene mure on vabaneda nii omadest kui võõrastest röövjõukudest. Ei tarvitse selles põrmugi kahelda, et see tal ei õnnestu ja et sel riigil ei ole pikemat iga. Jaapani toetusel etendab ta siin tulevikus veel suurt osa. Džingis-khaani väim võib pesitseda ta järglases Tewangis. Üsna sageli on kuulda mingisugustest relvastatud kokkupõrgetest selles rajoonis. Nõukogude Venet häirib see väga. Jaapan aga seletab, et ta soovib Venega rahus elada. Mandžukuo ja Mengkuo võivad sõda alustada. Et nad aga on Jaapani kaitsealused, siis on viimane kohustatud neid abistama.

On vaid veel selgusetat, millal just algab siin suur sõda. Et see aga algab, see on väljaspool igasugust kahtlust.

Kaitseliit raadioasjandust arendama

Raadio suurt tähtsust ja väärtust nii riiklikus, ühiskondlikus kui ka üksiku inimese elus on kõrgelt hinnatud. Kaasaja inimene, kes on harjunud ringhäälingu kuulamisega, tunneb iga päev nagu loomusunnist vajadust selle järele. Raadiol on ühtlasi suured väärtused riigikaitse seisukohalt, eriti sidemepidamise alal. Igasuguste käskude, korralduste, juhiste jne. edasiandmise kiirus raadio teel, hoolimata kaugusest, on maksimaalne. Kaitseliit on võimalust mööda arendanud kõiki tegevusalasid, mis kas otsekohe või ka kaudselt on rakendatavad meie riigikaitse huvides. Hinnates sellelt seisukohalt ka raadio suurt tähtsust ja väärtust ei või jätta kaitseliit raadioasjanduse arendamist oma tegevusaladest välja, eriti seda ala raadioasjanduses, mida on võimalik otsekohe kasutada riigikaitse teenistuses.

Sellest ei või aga siinkohal järeldada, et alles nüüd tehakse selle alaga kaitseliidus algust. Ei! Ka siin on juba aastaid võimalust mööda mõndki tehtud. Kaitseliitlaste-raadioamatöörade kättes on valminud mitmed väliradiojaamad, mida on hea eduga kasutatud sidemepidamiseks kaitseliidu manöövris. See on pakkunud suurt rahuldust selle ala uurijaile ning katsetajaile, aga see on ka ühtlasi levitanud huvi raadioküsimuste ja raadiosaladuste uurimiseks, eriti lühilainete kasutamise eesmärgil. Siin väärib ka mainimist, et raadioseadmete kasutamisele võtmiseks kaitseliidu

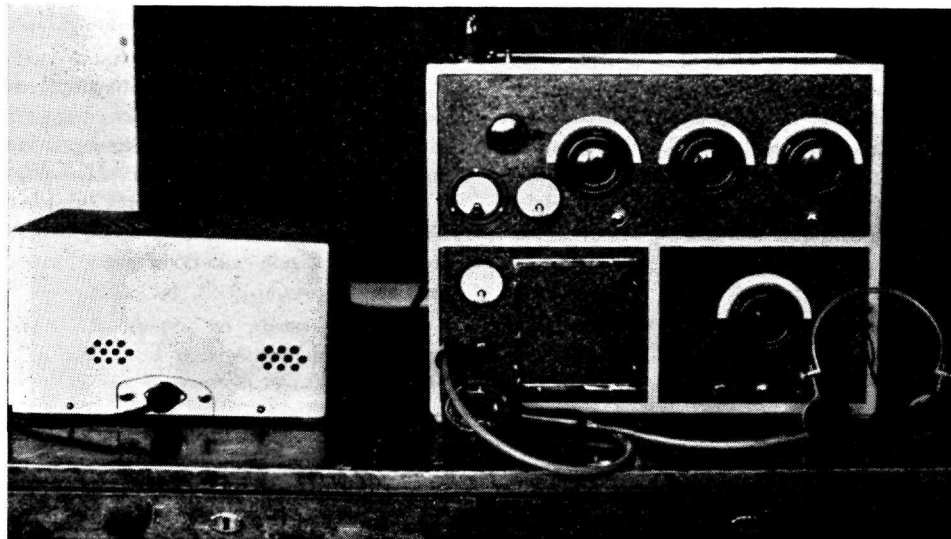
üksustes on seni takistuseks olnud kehtivad õigusnormid, mis ei näe võimalusi kaitseliidu raadioseadmete kasutamiseks kaitseliidu eesmärkide ja vajaduste kohaselt. Loodetavasti lahendub ka see küsimus lähemal ajal kaitseliidu ja seega meie riigikaitse parema ettevalmistuse huvides.

Et raadioasjanduse edaspidine arenemine kaitseliidus võiks sündida õigetes suundades, on kaitseliidu peastaabi poolt sellele määratud kindlad eesmärgid ja ülesanded. Neist tähtsamad on järgmised:

- üleriikliku raadiosidevõrgu loomine kaitseliidu kesk-asutuste ja malevate staapide vahel;
- raadiosidevõrgu loomine malevate staapide ja nende allüksuste vahel;
- raadiojaamade kasutamine sidevahendina kaitseliidu manöövris, taktikalistel õppustel, laagrites jne.;
- tagavaraväes olevate kaitseliitlaste-raadiotelegrafistide oskuste alalhoidmise võimaldamine ja täiendamine raadioseadmete käsitamises sidemepidamiseks;
- kaitseliitlaste-raadiooperaatorite ettevalmistamine.

Vastavalt neile eesmärkidele ja ülesandele on kaitseliidu ülema poolt määratud kindlaks üldised alused kaitseliidu raadiosideme organisatsiooni elluviimiseks.

Eeskätt kergib siin vastavate raadioseadmete (saate- ja vastuvõtuaparaatide) ehitamise ja soetamise kü-

K.-I. raadiojaam nr. 1—36

simus. On aga loomulik, et nende levik ja laialdane kasutamisele võtmine kaitseliidu malevais ja allüksuses on siis võimalik, kui vastavad seadmed oma hinnalt on kaitseliidu üksustele kättesaadavad ja mille muretsemiseks on neil kasutada ainult seltskondlik toetus. Muretsetavad raadioseadmed peavad ühtlasi vastama sidemepidamise vajadustele ja raadiotehnika tänapäeva arenemisastmele.

Et asuda raadioasjanduse tegelikule elustamisele kaitseliidus, on vähe suurejoonelistest kavadest, sest arenemine siin on nähtav ja kuuldav kõigepealt ikkagi ainult siis, kui on kasutada raadio saatmiseks ja vastuvõtmiseks vastavad seadmed ja nende käsitamiseks ettevalmistatud inimesed.

Arvestades võimalusi ja vajadusi oli vaja leida nende vahel lahendusi kõigepealt sobivate raadiojaamade tüüpide leidmiseks ja valmistamiseks. Võimaluste seisukohalt lähtudes ei olnud väljavaateid kasutada selleks suurte raadiotööstuste ja vabrikute pakkumisi, vaid tundus otstarbekam kasutada sel eesmärgil tuntud raadioamatööride teadmisi, oskusi ja praktilisi kogemusi lühilainete raadioseadmete kasutamise alal.

Kaitseliidu peastaap seadis esikohale kõigepealt maleva-raadiojaama tüübi kujundamise.

Arvestades üldiselt meie suuremate maamalevate piire ja malevate staapide asukohti kujunesid maleva-raadiojaama kohta järgmised tähtsamad nõuded, et

- saateulatus ja kuuldavus oleks keskpärase vastuvõtuaparaadiga võimalik ja kindel igal ajal vähemalt 75 km raadiusel;
- ehitatud peamiselt raadiotelefoniliseks saatmiseks ühes telegraferimise võimalusega;
- kasutatav kohtjaamana, kus on elektrivooluvõrk, kuid tarbekorral ka liikuva jaamana autol;
- oleks käsitamiseks lihtne ja kasutamiseks odav.

Esitatud tingimustele vastava maleva-raadiojaama tüübi kujundamise ja ehitamise võtsid oma peale kapten A. Isotamm ja V. Suigusaar. Nende poolt on valmistatud ka kaks saate-vastuvõtuseadmete komplekti.

Üks raadiojaam koosneb kahest seadmete komplektist. Ühe komplekti moodustab saatja, modulaator ja vastuvõtja, mis kõik on monteeritud ühisele raudšassiile ja ühisesse raudkasti. Teise komplekti moodustab samuti raudšassiile ja raudkasti monteeritud elektrivooluga toiteseadis. Lähemad tehnilised andmed maleva-raadiojaama kohta loodame tuua ühes järgmises „Kaitse Kodu!“ numbris.

Kaitseliidu peastaap algas jaamade valmistamise järele nendega saatekatsete korraldamist 22. veebruarist s. a. alates. Katsed on toimunud seni peaaegu iga päev kella 1600 alates 70—75 m lainete piirides. Jaamade võimsuseks antennis on 15—18 watti. Senised saatekatseted on korraldatud jaamade vahel, millest üks asub Tallinnas kaitseliidu peastaabis ja teine Paides Järva maleva staabis. Nende linnade vahe on sirgjooneliselt ümarguselt 80 km. Saatekatsete jälgimiseks organiseeriti malevas üleriiklik kuulajate võrk selle-

kohaste andmete ja tähelepanekute kogumiseks nende raadiojaamade kuuldavuse ulatuse, ülekande arusaadavuse, selguse ja mitmesuguste muude küsimuste kohta. Seni on toimetatud ainult raadiotelefonilisi saateid, mis omakord pakub kuulajatele suuremat huvi saatekatsete kuulamiseks kui telegraafiline saade. Seniste saatekatsete kohta on saabunud kuulajailt arvukalt sellekohaseid andmeid, mis lubavad teha mõningaid kokkuvõtteid. Enne seda olgu veel mainitud, et andmete saatjad on kuulamiseks kasutanud oma harilikke ringhäälingu kuulamise aparate, mis on varustatud lühilainete vastuvõtmise võimalustega.

Tallinnas asuva jaama sõnalist saadet on seni üldiselt täiesti hästi jälgitud Tartus, Pärnus, Viljandis, Rakveres ja paljudes kohtades mujal. Samuti on kuulatud ka Paides asuva jaama saadet kõigis neis kohtades ja isegi Ruhnus. Andmed puuduvad Petserist, Võrust, Valgast ja Narvast, sest mõnesuguseil põhjusil ei ole neis linnades seni saatekatseteid jälgitud, kuid loodetavasti saabuval varsti ka sealt andmed. Ka ülekande selguse, arusaadavuse, modulatsiooniga sügavuse ja muude tähelepanekute kohta on hinnatud üldiselt head.

Maleva-raadiojaama väärtuste ja võimete põhjalikumaks tundmiseks jätkatakse saatekatseteid veel suuremal kaugusel asuvate jaamade vahel. Selleks toimetatakse 15. märtsist s. a. alates katseteid Tallinnas ja Tartus asuvate jaamade vahel ja hiljem telegraafilist saatmist veel suuremal vahemaal.

Senised katsete tulemused lubavad kinnitada, et eelpool nimetatud raadioamatööride poolt ehitatud maleva-raadiojaama tüüp osutub kõigiti esialgu ülesseatud tingimustele vastavaks.

Raadioasjanduse arendamiseks malevais jääb soovida, et malevate staabid varustuksid eeskätt vastava tüübi raadiojaamadega. See võimaldaks kaitseliidu peastaabile luua raadiosidet malevatega ja teiselt poolt kutsuks esile huvi malevkondades ja kompaniides varustuda vastavate tüüpide raadiojaamadega, et kuulata maleva raadiojaama saateid, pidada raadiosidet maleva staabiga ja omavahel.

Valmistamisel on ka kompanii-raadiojaama tüüp, mis valmib maikuu keskpaiku. Kompanii-raadiojaama tüüp on ühtlasi väliraadiojaam, mida võib kasutada väliloludes, sõltumata elektrivoolu-võrgust. Seda tüüpi raadiojaam peaks leidma eriti laialdast levikut kaitseliidu üksustes. Üksused peaksid aegsasti ette nägema võimalused nende raadiojaamade muretsemiseks, mille hinnaks on tõenäoliselt Kr. 350.— 400.—.

Kuigi paistab, et seesuguste raadioseadmete hind on võrdlemisi kallis, aga kui selleks raha koguda aasta või paari jooksul, siis ei ole kahtlust, et ei teki ülesamatuid raskusi ka kompaniidele endid varustada raadiojaamadega. Suure arvu raadioseadmete olemasolu kaitseliidus ja nende eeskujulikkus käsitamiseks inimeste ettevalmistamine raadiosideme pidamiseks võib vajaduse korral kasulikku rakendamist leida riigikaitse huvides.

O. K.

Lennuasjandusest

LENNUMEHAANIKA

MIKS JA KUIDAS LENDAB PURILENNUK

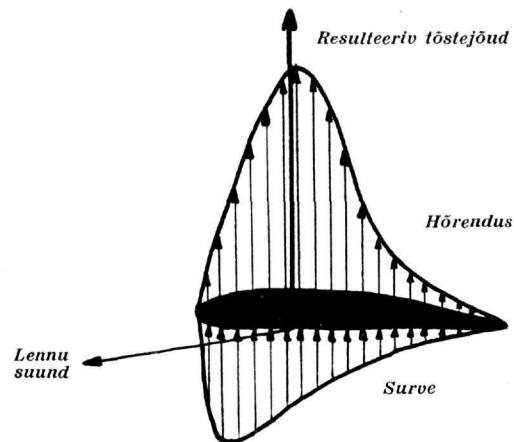
Dipl. ins. H. TOMBACH

(„K. K.“ nr. 1 ja 3 järg)

Kokku võttes eelmistes „K. K.“ numbrites öeldut näeme, et lennuk lendab seetõttu, et tal on teatud läbilõikega — profiiliga — tiivad, mille vastu lennuki liikumisel surub eesolev õhk teatud jõuga. Selle õhujõu (õhutakistuse) võime jagada kaheks, millest üks — rindtakistus — on kahjulik jõud, kuna ta on suunatud vastupidi lennuki edasiliikumisele ja seega viimast pidurdab, ja teine — tõstejõud — on kasulik, sest ta on suunatud perpendikulaarselt lennuki liikumisele üles ning, tasakaalustades lennuki raskuse, seega just võimaldab lennuki püsimise õhus. Nii vähimasti on olukord mootorlennuki horisontaallennus. Purilennukiga on lugu veidi teissugune, kuid seda vaatleme pärastpoole.

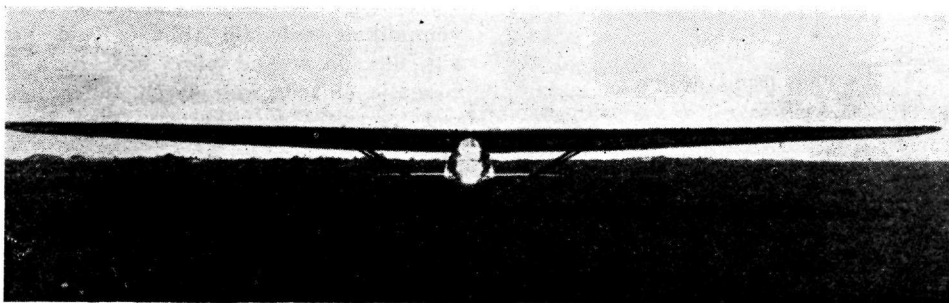
Õhusurve mõõtmised õhuvoolus asetseva profiili ümber, mida on teostatud aerodünaamilisist tunnelis, on näidanud, et profiili pealmisel pinnal on õhusurve väiksem kui ümbritsevas õhus, kuna profiili alumisel pinnal on seevastu õhusurve suurem kui ümbritsevas õhus. Seega tiib õhu hõrenduse tõttu imetakse pealtpoolt üles ja õhusurve läbi alumisel poolel ühtlasi surutakse üles. See imemine pealt ja rõhumine alt moodustavadki kokku tõstejõu, mille olemasolu konstateerisime juba eespool.

Kui graafiliselt kujutada õhusurve suurust igas profiilipunktis, siis saame umbes säärase kõveriku nagu on näidatud joon. 11. Suuremad õhujõud asetsevad profiili eespool, kuna tahapoole jõud lähevad väiksemaks. Kõverikust nähtub ka, et imemisjõud on suuremad rõhumisjõududest. Keskmiselt imetakse tiiba

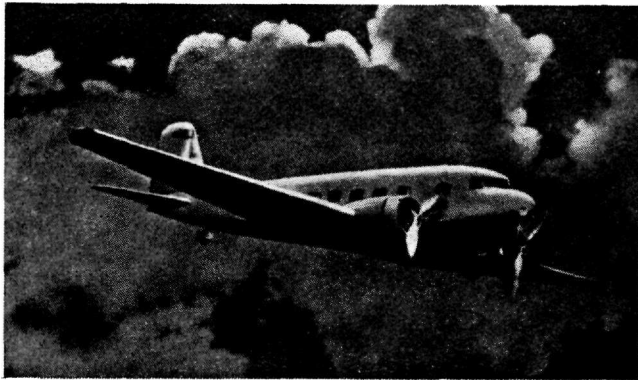

Joon. 11. Õhusurve muutlikkus profiili sügavust mööda

ülalt kaks kuni kolm korda nii tugevasti kui teda alt surutakse. Seepärast kahaneb tiiva tõstejõud palju tunduvamalt siis, kui segatakse õhuvoolu tiiva pealpool, kui siis, kui õhu rahulikku voolu takistatakse tiiva alumisel poolel. Seepärast tuleb püüda mitte asetada mingisuguseid ehitusosi tiiva ülemisele pinnale, sest iga niisugune osa põhjustab õhukeeriste tekkimist tiiva peal. Samal põhjusel ehitatakse praegu kõik purilennukid peaaegu eranditult kõrgepinnalistena (vaata joon. 12), kus tiib on asetatud kere peale ja ükski ehitusosa ei tungi tiiva sisemusest välja läbi pealmise pinna.

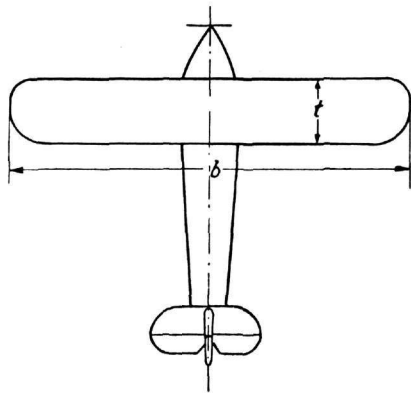
Joon. 12. Kõrgeväärtuslik purilennuki tüüp „Sokót“

Joon. 13. Madalpinnaline reisilennuk, tüüp „Douglas DC—2“

Mootorlennukid ehitatakse küll sagedasti madalapinnalistena (vaata joon. 13), kuid selle ehitusviisi eelistamiseks on teised põhjused. Nimelt tekib madalalt asetatud tiiva ja maapinna vahel „õhupadi“, mis lennukit paremini kannab startimise ja maabumise ajal, mistõttu lennuk võib startida ja maabuda väiksema kiirusega kui siis, kui sama tiib oleks asetatud lennuki kere peale. Pealeselle lennuki purunemise puhul ebaõnnestunud maabumisel kaitseb madalalt asetatud tiib teatud määral ka lennuki reisijaid, tasandades tõuget vastu maad, kuna kõrgepinnalise lennuki juures võib halval juhul tiib oma raskusega liitsuda puruks reisijate kabiini.

Õhuhõrenduse olemasolu tiiva pealmsel pinnal seletab ka, miks on tarvis tiiva katterie pealpool tugevasti kinnitada õmblemise teel tiiva ribide külge, kuna allpool võib selle ka ainult lihtsalt liimida ribide külge:

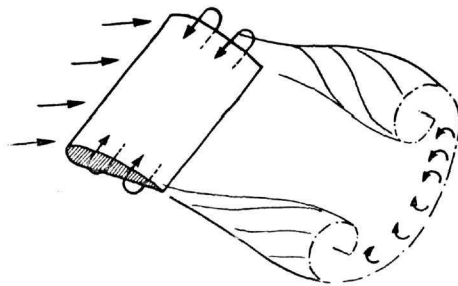
Joon. 14. Lennuk pealtvaates

- l = tiiva pikkus
- t = „ sügavus
- $\frac{t}{b}$ = „ saledus

all surutakse riie niikuinii vastu ribistikku, kuna peal võib tugev imemine teda rebida lahti ribide küljest.

Tiiva aerodünaamiline headus, see on vahekord tõstejõu ja rindtakistuse vahel, oleneb, nagu juba teame, tiiva profiilist. Kujult erinevatel profiilidel on ka erinev headus. Kuid profiili valik üksi ei määra tiiva headust lennuomaduste mõttes. Viimane oleneb ka tiiva kujust pealtvaates (vaata joon. 14). Mida kitsam ja pikem on tiib, seda parem ta on. Seepärast ehitatakse kõrgeväärtuslike purilennukite tiivad hästi saledad. Tiiva saleduse määrab vahekord tiiva sügavuse ja tiiva pikkuse vahel. Viimane on mootorlennukeil tavaliselt 1:6 ja 1:8 vahel, paremail purilennukeil 1:15—1:28. Ebaühtlase sügavusega tiibadel määratakse tiiva saledus tiiva keskmise sügavuse järgi.

Nagu eespool nägime, on lennus oleva tiiva peal õhusurve väiksem kui tiiva all. Teatavasti aga voolab õhk, kui teda selles ei takistata, kõrgsurve piirkonnast madalsurve piirkonda. Kuna käsitletud juhul kahe piirkonna vahel asetseb tiib, mis on kaetud õhukindlalt impregneeritud riidega või mõne teise õhukindla ainega, siis ei saa nimetatud õhuvool teostuda — vähimasti mitte tiiva keskel. Teisiti on olukord tiiva otstel — siin voolab õhk üle tiiva ääre alumiselt poolelt ülemisele poolele (vaata joon. 15). Selle

Joon. 15. Keeriste tekkimine tiiva otstel

õhuvahetuse tagajärjel väheneb õhusurve all ja suureneb peal — rõhumisjõud ja imemisjõud vähenevad mõlemad, mistõttu tiiva otstel profiili tõstejõud on väiksem kui tiiva keskel. Õeldust järeldub, et selleks, et teatud tiiva pindalaga saavutada maksimaalset tõstejõudu, tuleb tiib konstrueerida nii, et ta otsad oleksid võimalikult väikesed. Täheandab, tuleb püüda ehitada võimalikult saledaid tiibu. Kuid praktiliselt ei saa siin ületada teatud piire, sest liiga pikki tiibu ei ole võimalik ehitada küllaldaselt tugevaina ja säärased tiivad hakkavad ka kergesti fibreerima.

(Järgneb.)

KROONIKAT

15.—16. veebruaril peeti Viljandis Eesti suusata-mise esivõistlused, millest osavõtt oli üldiselt napivõitu. Eesti meistriks 18 km suusatamises tuli viljandlane J. Koovit, 30 km suusatamises — E. Siitan, suu-sahüppes — O. Veldemann.

*

18. veebruaril puhkes Paraguais sõjaväeline mäss, mida juhtis kol. Franco, kes pidi moodustama uue valitsuse. Senine president Ayala pani oma ameti maha. Mässust võtsid peamiselt osa peale Paraguai Boliivia sõjast vabanenud sõdurid, kes süüdistavad valitsust alandavas rahus.

*

25. veebruaril algas riikliku klassiloterii viimase klassi loosimine, mis kestab mitu nädalat.

*

Eesti vabariigi 18. aastapäeva pühitseti suure pidulikkusega nii kodu- kui ka välismaal. Üle riigi peeti hulk aktusi, milledest pidulikem oli Tallinna seletskondliku komitee poolt korraldatud aktus „Estonia“ kontsentsaalis, kus kõneles kv. ülemjuhataja kindral Laidoner. Külma tõttu jäid paraadid ära. Aastapäevaks sai ülendust hulk ohvitseri, kindraliks ülendati 1. diviisi ülem kolonel Kruus. Kaitseliidu poolt anti üle 1000 kotka- ja valgeristi, neist 33 välismaalastele.

*

23., 24. ja 25. veebruaril peetud rahvahääletusel rahvuskogu kokkukutsumise volituse andmiseks riigivanemale anti poolt 472.416 häält, vastu 148.878 häält.

*

26. veebruaril puhkes Tokios sõjaväelaste mäss, mille juhiks oli kapten Nonaka. Tapeti admiral Saito ja rahaminister Takahashi. Peale nende haavati hulk kõrgemaid kaitsevälasi. Üldse nõudis mäss 80—100 ohvrit. Selle algatajaks oli grupp nooremaid ohvitseri, kes ei ole rahul valitsuse mõõduka välispoliitikaga, vaid näevad Jaapani tõusu ainult sõjas.

*

27. veebruaril korraldas kaitseliidu Tallinna malev üle pooleteise tuhande mehelises koosseisus tõrvikrongkäigu riigivanema juure Kadrioru lossi. Kaitseliidu nimel tervitas kindral Orasmaa, talle vastas riigivanem K. Päts.

*

29. veebruaril sõitis Tallinnast välja eesti jäälõhkuja „Suur Tõll“, mis üüriti ajutiselt soomlastele, kuna Soomes valitsevad erakordselt rasked jääolud, mille tagajärjel on suletud Helsingi sadam.

*

29. veebruaril avati pidulikult Tallinna sadama uus reisirajahoone, mis on moodsaim Läänemere sadamais.

*

1. märtsil esines riigivanem K. Päts pikema raadiokõnega, avaldades tänu rahvahääletuse hiilgava läbiminekule puhul. Ühtlasi teatas ta valitsuse järgneva tegevusprogrammi. Rahvuskogu valimised tulevad sügisel.

*

1. märtsi ööl püüti murda sisse Eesti Panga Tartu osakonna varakambris, kuid valveametniku poolt hirmutatud sissemurdja põgenes.

*

1. märtsist alates võeti Saksas tarvitusele suure tähtsusega leiutus, kaugenagemise seadeldis telefonile, mis võimaldab kõnelejaid näha. Kuna see seadeldis nõuab erilisi aparate, on see esialgu seatud sisse Berliini ja Leipzigi vahel. Leipzigis avati samal ajal ülemaailmse kuulsusega näitusmess.

*

4. märtsil saabus Tallinna uus Saksa saadik dr. Hans Frohwein koos abikaasaga.

*

7. märtsil okupeerisid saksa väed demilitariseeritud tsooni Rheinimaal, mis moodustati Versailles' rahu- lepinguga Prantsuse idapiiri kaitseks. Seega on Saksamaa niisama hästi kui lõplikult üles ütelnud Versailles' rahu- lepingu. Ametlikult üteldi lahti Locarno lepingust. Kõige selle põhjuse leidis Hitler olevat Prantsuse-Vene hiljuti ratifitseeritud paktis. Ei ole veel selgunud Versailles' ja Locarno lepingute osaliste seisukohad, kuid Saksamaa samm on avalik väljakutse esiteks Prantsusmaale ja kogu maailmale. Sõjaohutu pole ehk esiteks küll karta, kuid sanktsioonid Rahvasteliidu kaudu ei ole võimatud. Jääb oodata lähemate päevade tulemusi.

*

Möödunud kaaks nädalat Itaalia-Abessiinia rindel töid sellesse suure pöörde, mille tagajärjena rahu- lepingu nende kahe vahel ei paista enam võimatuks. Itaallased jätkasid oma võidukat pealetungi pärast Aradami mäe vallutamist. Veriseis lahinguis purustati ras Se- jumi, Imru ja Mulugeta väed, piirati ras Kassa väe- koondust, kuid viimane jäi siiski võitmatuks. Põhja- rinne varises seega täieliselt ja tee Addis Abebasse sai vabaks. Itaalia lennukid jälgisid põgenevaid väeriis- meid ja juba tiirlevad Itaalia võimsad pommitlennukid pealinna kohal. Välisriikide esindused Addis Abebas esinesid oma valitsuste juures palvetega, et Itaalia keeldaks Rahvasteliidu kaudu Abessiinia pealinna pom- mitamine. Neegus, kartuses, et itaallased võivad tema lõplikult purustada, esines Rahvasteliidu ees palvega alata rahuläbirääkimisi Itaaliaga Inglismaa vahetali- tsel. Sanktsioonide komitee, kes vahepeal alustas oma tegevust uuesti ja kaalus, kas mitte õlisanktsioonide asemel sulgeda Itaaliale sadamad, jäi ootavale seisu- kohale, sest Inglismaa ja Prantsusmaa poolt esitati vahepeal vaenuliste pooltele rahuettepanek. Viimane teade kõneleb, et see ettepanek on nii Itaalia kui ka Abessiinia poolt vastu võetud ja praegu valitseb Aaf- rikas vahepeal. Tulevik näitab, kas see muutub jää- vaks rahuks või on see puhkus enne viimast ja verisei- mat võitlust.

*

Kauge-Ida sõjakolle ei ole veel lõkkele löönud, kuid et midagi seal peab lähemal päevil juhtuma, seda en- nustab juba mäss Jaapanis, mille järele pääsid valit- suse juure sõja pooldajad. Aina enam ja enam liigub rongide viisi varustust ja rügemente idast läände ja vastupidi. Palavikuliselt ehitavad venelased Siberi raudteele teist paari roopaid, mis peagi valmivad. Vene- maa on lubanud kindlal sõnal kaitsta Mongoolia ise- seisvust, millele Jaapan juba silmi on heitnud. Ja kui ta läheb kaugemale, siis on see sõda.

Kogu suusavõistlejate perele meeldis üpris väga ilus Võrumaa maastik ja võistlusteaegne ilus ilm. Ainult viimasel päeval läks sulale. Siis targutas üks kohapealne tegelane: „Peaks vist kaitseliidule ära keelama selle suusatamisega jandamise. Näe, sest-saadik kui algas kaitseliidu ümber Eesti suusatamine, pole enam õiget talve olnud. Puha lausa lage vesi.“ Meenub, et mehel on õigus.

*

Omapärane linn see Võru. Juba seepärast, et ta elanikkond hüüab teda „liinaks“. Peaaegu igal Võru elanikul on paat. Talvel on teised ilusasti õunapuuaeda kummuli tõmmatud. Üks nupukas mees pannud koera väga lihtsal põhjusel paadi alla elama. Esiteks on paadi valvamine väga ustavais kätes ja teiseks on ka penil kena elamine ja ulualune. Suvel on paadid muidugi järvekaldal. Ei tea täpselt, kas kõik paadiomanikud kasutavad oma veesõidukeid kalastamiseks või teevad nendega niisama lustisõite. Ühe kohapealse vanema inimese arvates olevat paatide rohkus pärit tollest ajast, kui järv ajas jaamast linna viiva tee üle ja edasi pääsis ainult paadiga. Meile, põhjapoolsemaile ja mererannale ligemal elutsevaile inimesile, jäi see aga arusaamatuks. Ega muidu üks Virumaa mees arvanud: „Tühi jutt. Küllap nad oma laevastikuga ikka salapiiritust veavad.“

*

Ametiasjus tuli käia Võru linnas üheksas eramajas. Kaheksas neist oli kindlasti täistopitud vares, harakas või mõni muu laululind seinal. Aga mis kusagil ei puudunud, oli koduvein.

*

Suusavõistlustest võtsid osa kõik malevad peale Saaremaa. Kõigil olid muidugi kaasas esindajad ja muud ametmehed. Mõne maleva esindajad olid omi mehi abistamas stardis, võistlusteel ja finišis. Pakkusid neile sidruneid, apelsine ja sooja teed. Üks soovitas koguni närimiskummit. Ergutasid neid kõigiti, küll heaga, küll kurjaga. Seevastu oli esindajaid, keda polnud üldse näha enne kui võistluste viimase

päeva õhtul. Siis ühmanud mehed „Ah juba läbi“, ja istunud — tagasi bridžilauda.

*

Kanged poisid olid Võru- ja Petserimaa noored. Peaaegu kõigil olid omatehtud suusad all, ainult üks väike mees lõi uhkesti rinna ette, temal olid ostetud lauatükid, sest vaevalt võis neid suuski teisiti nimetada. Eranditult olid need „suusad“ kõik püti- või aialaudade sarnased ja nõoriga pastalde või säärsaabaste alla seotud. Suuskade määrimist vaatasid poisid ammuli sui nagu mingit mustakunsti. Selle eest oli neil aga võistleja, õigemini küll võitleja, vaimu laialt. Omavahelises võistluses oli neil nii kõva konkurents, vaata aga, et mõni vennike end surnuks ei kihuta.

*

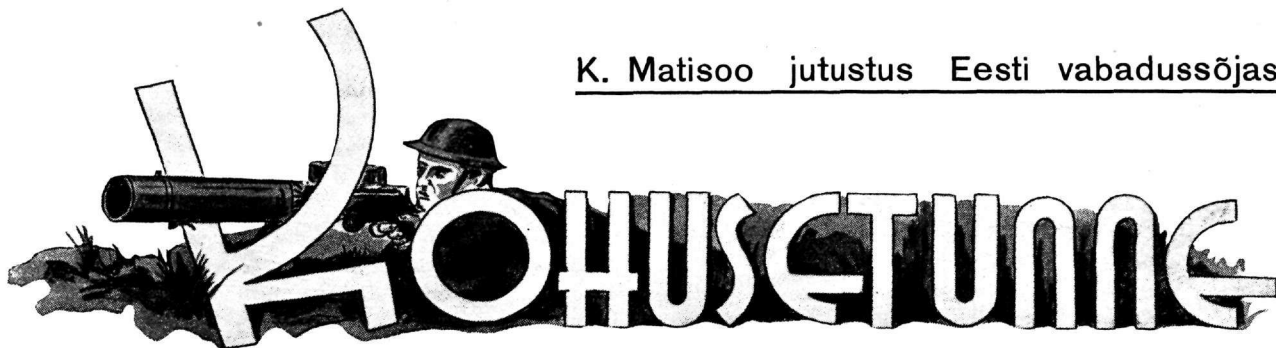
Võistluste peakorraldaja kolonel Balder laskis igale pisikesele võistlejale anda kaks sooja vorsti. Poisse oli 50. Kui aga vorstide jagajad olid 100 vorsti välja jaganud, selgus, et 60 poissi oli veel ilma. Ime küll. Külma ilmaga sobib vorst nagu maasikmari ja uuesti sappa minna on ju kangesti lihtne asi!

*

Tartu meestel oli võistlusnumber seljal, tollal kui teistel asetses see rinnal. Kohe salvas üks pealtvaatajaist: „Näha kohe, et see rahvas on vastu igal rin-del. Ega see Toolama ja Karilatsi siit/ka väga kaugele olegi. Ime veel, et nad võistlusmaad ei alusta sõitma tagant ja finiši asemel ei jõua starti.“

*

Suusavõistluste ajal korraldas Võru politsei aasta noobleima balli „Kandles“, millist asutust mõned nimetasid tsimlikks. Leidus ühjulgeid, kes läksid ballile suusadressis. „Kole“, ohkas üks Võru tegelasi, „nüüd võib juhtuda, et suusadress kujuneb tulevastel ballidel suurmoeks.“ Elame, näeme. Võib-olla tuleb veel kord Võrus suusatada. Igatahes linnapea kinnitas ausõnaga, et parim maastik on veel puutumatu. Lubas hoida selle järgnevaks korraaks.

KOOLUSE TUNNE

Maona lookles piki maanteed N polgu 2. pataljon, määratuna vahetuseks X polgu 1. pataljonile, kes nõdalaid võitles rindel ülekaaluka vaenlasega.

Oli märts 1919. Veel võitles talv tasavägiselt algava kevadega; veel oli tal jõudu paisata porisele teele lumeräitsa ja vintsutada liikuvaid sõdureid külmade, keha läbivate tuuleilidega.

Asja sadanud lumelõrts ja rindele sõitnud rasked moonavankrid olid muutnud tee läbipääsmatuks poriauguks: raskesti tampisid sõdurite viletsad jalatsid vintsket savi ja liibuvat leedet. Sõdurite väsinult kõlav jutukõmin kadus saabaste lirtsuvasse tatsumisse.

Pikk oli see killavoor. Ees laskurühmad, siis kuulipildurid, siis moonavankrid küüdimeestega, ja kolonni lõpul, seal veeretasi oma porile naeratavaid hiigelrataid välikahurid ja -kõõgid.

4-nda roodu kuulipildurite rühma moodustasi eranditult õppursõdurid. Veel mõni nädal tagasi istusid nad koolipingil: kogusid usinasti teadmisi-orskusi oma vaimu varasalvedesse. Siis äkki kõlas võitlushüüd, kõlas isamaa meeleheitlik appikutse, ja... kõhlemata üksmeelega pöörsid õppurid selja klassitubadele, et minna võitlusväljale, vastu vaenlase ründavaile polkudele.

Kiire lahkumine kodumajast, vanemate õnnistavad lahkumissuudlused, kurvad pilgud, sumbutatud ohked ja mõrkjalt allaneeldud nägemata pisarad, ja juba leidsid õppurid end kasarmus, uue kiiretempolise töö kaalal. Välgkiiresti tutvuti kuulipilduja saladustega, lennult haarati teadmisi lahingtegevusest ja -korrast ning mõni nädal möödunud, oli muutunud õppureist sõjameesteks. Vallatused, naljad ja nooruslik kergus — need kadusid kuhugi minevikku, asemele astus mingi raske, vaevu seletatav tõsidus.

Nüüd — näinud neid siin killavooris, näod külmast ja lumelõrtsist punakas-läikivad, silmad tõsised, külmhallid; huuled surutud kokku veel harjumata liigväsimuses — oleks ropult valetanud see, kes poleks nimetanud neid vanadeks, kogunud sõjalasiks.

Kuulipildurite hulgas oli ka Heino. Ta sammus küüdivankri kõrval, mil puhkas ta relv, kuulipilduja „Lewis“, millele oli ta määratud esimeseks numbriks.

Ta ei võtnud osa kaasvõitlejate jutust. Ja millekski? Liiga katkendlik, liiga habras ja sunnitud oli jutulõng, mida keerutasid elavaloomulised sõjaseltsilised.

Heino mõtles kahele asjale: kodule, mis jäi seljataba, ja neile, kes olid ees, kellega tuli võidelda elule ja surmale. Mõtted kerkisid ja hajusid. Võimatu oli

viia kooskõlla seda, mis oli ja jäi koju, ja seda, mis ootas ees.

Eespool kõlas käsklus. Kolonnid peatusid. Algas takerdud siia-sinna sagimine. Käsklusi kuuldus kõikjal. Kuivad, lühikesed ja teravad olid need.

Pataljon lõhestati osadeks. Oli jõutud rinde lähimasse tagalasse. Paremale ja pahemale hakkas liikuma üksikuid rühmi, igaüks neist pidi minema määratud positsioonile.

Heino liitus rühmaga, kelle sihtkohaks oli S. küla. Seal pidid nad vahetama X polgu 4. roodu.

Rühm suundus maanteelt vasakule, läks üle sügiskünnis kesa ja siirdus lillakalt sinetavasse kasvumetsa, kust algas vaevu märgatav külavahetee, mis pidi viima vahetuse sihtkohale. Võsastikus möödusid nad välipatariest. Selle meeskond sõi õhtueinet. Üksikuid hõikeid saatsid kahurvälased tervitusena saabuvaile kaasvõitlejale.

Umbes pool tundi vantsis rühm piki kraavinõlvakuid ja nurmesile, kus üksikute heledate täppidena kõhutasi harvad jäätunud lumepangad. Siis, rindelt vastu saadetud X polgu ohvitseri juhtimisel, saabuti S. küla peatänavale.

Peatus. Hakkas hämarduma. Heino heitis seljast ranitsa, asetasi selle teeäärsele kivile ja laskus tuimas väsimuses jalgu puhkama.

Ta pilk eksles uudistavalt ringi. Nägi tüübilist vene küla, õlg õlas olevate majadega, mis olid joondatud tänava tuhmuvasse kaugusse. Paremalt, läbi õhtuhämaruse ja piserdava uduloori, paistis kirikutorni sibul, ümbritsetud vähemaist sõsartornidest. Kõikjal sumbutatud vaikus, välja arvatud seltsiliste katkendlik jutukõmin.

„Kohale!“ kõlas käsklus. Heinole ligines veltveebel, kes annud käsu allohvitserile, sõnas:

„Heino, sinu positsiooni näitab sulle Ohakas. Õnn kaasa!“

Allohvitser Ohakas, Heino ja „Lewisi“ kaks järgmist numbrit, liikusid neljakesi piki teed lõunasse. Kirikust möödudes nägi Heino külateel laipa: jaladkõõd sirul, nii lebas see rõskelt-õudses mahajäetuses. Mõndi edasi. Varsti jõuti küla eelservale, positsioonidele — sinna, kus edasiseks liikumiseks pidi arvestatama juba vaenlase tahet.

Hääletult jõuti küla eel asetseva rehe juure. Seal sõelusid edasi-tagasi lahkuvad X polgu mehed, kes rõõmsalt-naljatlevalt võtsid vastu vahetajaid. Varsti

nad, annud üle positsioonid, kadusid taha, külasse, juba laskuvasse pimedusse.

Heino asus talle määratud positsioonile. Ta asetas seltsiliste abiga „Lewisi“, katnud selle presendiga, kraavipervele kaevetud kanaali. Siis seati kassetikotid kaldasse lükitud lauale ja tehti veel muid kohendusi ja paigutusi. Ilmuv lipnik K. andis meile seletust kuulipilduja laskesektori kohta ja tutvustas neid kaardil nende praeguse asukohaga.

Otse küla ees oli lage väli, keskel teega vaenlase suunas. Vasakul oli kaugemale liuska kõrgenev soomaastik ja paremal veidi tagapool, kiriku ees, kuusik selles ussina keerleva ojaga. Viimane jooksis suunalt põhjast lõunasse, s. t. meilt vaenlase poole.

Esimene öö rindel möödus rahulikult. Heino istus ölekubule, päästis rihma sinelilt ja laskus küllakile. Nii viibis ta kogu öö une virevil. Kogu öö surises ta lihastes väsimus, hea ja mõnus oli olla.

Hommikul aovalgel uuris Heino üksikasjaliselt ümbrust. Ta palus lipnikult kaardi ja kuulates ülemuse seletust rinde lähemate ja kaugemate asukohtade ja tagala üle, naeratas endamisi: Milleks tagala? Siit me ei tagane...

Järgmisel ööl algas punavägi rünnakut. Rinne kees põrgupajana: püssitule korrapäratu podin; kuulipildujate metronoomiline tatatamine; kahurite pursklevad kõmatused — kõik see sulas kokku esialgu imevõõraks, aga varsti kodunevaks sõjaviisiks.

Vaenlase rünnak löödi veriselt tagasi. Vaid suuri kaotusi kandis ta. Vaenlane pidi ju teadma, et eestipoolne lipukiri kõlas: siit me ei tagane.

Kolm nädalat püsis juba rinne samal kohal. Punased katsusid korduvalt õnne, aga alati taandusid nad purustatud peaga. Siitpoolt võeti ette väiksemaid katserünnakuid, seda küll vaid demonstratsiooniks, sest suuremaks ja tõsisemaks rünnakuks puudus jõud. Ka üldine rinde dislokatsioon ei vajanud seda.

Juba tähistas kalender aprilli keskpäevi. Punased, teadmata põhjusil, ei annud endast mitmel päeval märkugi. Rindel valitses rahu. Sõdurid tundsid igavust: mängisid kaarte ja pöutasid lorilaule. Meistri-mehed valasid kahurikuulidelt nipitud alumiiniumist lusikaid ja sörmuseid. Söömamehed tuhnisid elanikelt mahajäetud elamute keldreis ja sahvreis: nii mõnigi supp või praad polnud sõdurikatla päritoluga.

Ühel pühapäeval õhtupoolikul kogunes salk sõdureid küla tagaservale, kus külavanema maja ees, juba rohendaval muruplatsil, löödi lahti tantsupidu. Oli kohal Kukk'ki, rindel tuntud mulgist nalja- ja pillimees. Kaasas temaga muidugi ka kümnetuhandeline (nagu ta kõigile kinnitas) lõõtspill.

Külaelanikud, kes olid jäänud kohale ja elutsesid lahingupäevil keldreis, ilmusid salkades kevadpidule. Tosin neiusidki ilmus, tont teab kust, tantsuringi.

Heino, luusunud kiriku ümbruses ja kabeli taga, sattus tahtmatult sellele kummalisele, ajalt ebakohasele pitspallile. Ta vaatas kõrvalt seda sõjalt varastatud lõbumürtsu, nägi, kuidas sõdurite tanksaapad tantsutuuriidel peksid murult üles äsjavõrsunud rohututte, kuidas tüdrukud edevalt kiunusid, kui sõdurid

tantsul näpistasid neid pihast ja puusadest. Lõbu oli laialt.

Äkki märkas Heino üht naist, kes seisis eemal, üksikuna. Mässitud tumedasse mantlisse, seisis ta liikumatu sambana ja vaatas üleoleval pilgul sõdurite lustipidu.

Heino ligines talle. Naise pöördudes nägi Heino ta silmi. Imesuured, süsimustad, sügavad olid need. Niisama sügavais silmakoopais asetsesid need luuravate metsalistena. Oli võimatu mitte alistuda nende hüpnosile.

Naise nägu ilmutas slaavitüübilist musterilu. Kontrastina silmadele oli see piimvalge; vaid pisikesed roosakad laigud mänglesid palgeil. Kõrge laup tunitas vaimukust ja tarkust. Meisterlikult voolitud nina, teravaile huulile löigatud suu, õrnalt võlbitud lõug — kõik see sünnitas terviku, mis tänumeeles pidi kiitma looduse otsatut ilutunnet.

Oli näinud Heinogi ilusaid naisi, oli temaski arenenud ilutunne, tundlik ja resoneeriv, kuid selle naise ilu haaras teda täielikult. Suuril, imestavail silmil vahtis ta võõrast naist. Üksisilmi, tardunult, jahmunult vahtis ta. Siis otsustas ta. Astus ligi naisele, tõstis käe tervituseks kiivri ääre ja sõnas venekeelse vabanduse.

Naine ei pöörnud talle silmigi. Ei liigastanudki. Ta pilk püsis endiselt lõbutsevail sõdureil ja tantsivail tüdrukul. Vahest ilmus ta huulile varjamatu iroonia, siis tulksahtasid need mingis põlastav-pilkavas muigese.

Veel kord pöördus Heino naise poole. Ta otsis viisakaima vabanduse, hääldas seda alandlikemas toonis, koguni värisev-anuval tämbriil laskis ta kõlada ses pöördumuses.

Naine pööris nüüd ümber, heitis silmade põletava pilgu Heinole, tõstis uhkesti püsti pea. Ja siis, heitnud veelkordse pilgu, sülitas ta põglik-vihasealt jalge ette ja läks aeglasel sammul minema. Varsti kadus ta kogu külavanema teivasaia taha.

Mida see tähendas? Kas solvas ta kuidagi tundmatut? Need küsimused põlesid sütena Heino lõõskavas ajus.

Ta lahkus tantsupeolt, läks aeglasel sammul oma positsioonile, mis oli viidud üle mõisavaremeisse. Seal istus ta kivile ja mõtiskeli...

Imelised olid ta mõtted. Miski uus, miski senimata, seni tajumata tunne voogas ta südame salakambriis. Ta tundis end olevat kiigel, mis tõstis ta iluvärinails kõrgele, kõrgemale puuladvust, pilvedeni, ja siis, siis heitis hullkiiresti alla, ebatajutavasse sügavusse.

Naine... Veel kunagi polnud Heino armastanud naist. Kunagi polnud ta tõsine loomus lubanud veeta aega naiste seltsis; alati nägi ta naistes vaid pinna-pealsust, kerglust ja halpi edevust. Aga nüüd? Kas ehk tarkas temaski esimene armastus oma kõike valutavas, kõike matvas armuvalus?

„Heino, hei, miks nii mõttes?“ hõikas üle kivi-kuhja kpt. J., kes patareiiülemena asus vaatepunktis samades varemeis, kus oli Heino positsioon. Aeglaselt tõstis Heino pea, vaatas üksisilmi kaptenile, ja siis, heitnud käega, lahkus sõnatult varemeist. Ta läks

vana lubjaaugu taha, heitis sinna pikali, ja nii ta seal uinus, näos küsimärk.

Seal algas see. Heino muutus teiseks, eneselegi võõraks. Päevil lonkis ta üksinda sihitult mööda küla, õil hiilis vargana külavanema aeda, kus vahtis tundideviisi nurgaaknale. Teadis ta ju, et seal, selle akna taga, puhkas unes ta muutuse põhjus, ta... armastus.

Ta otsis üles külavanema, kes sundimatult rääkis traagilise loo tundmatust naisest.

„Enne,“ nii algas külavanem, kui teie (s. t. Eesti) väed (polk) vallutasid meie küla, seisis siin punaväe 89-as polk. Polgu komissariks oli Beljajev, end. tsaarriaegne ohvitser. Polgu staap asus siin, minu naabruses Koromnovide majas, mispärast minagi Beljajevit tihti nägin ja teda tundsin.

Siis ühel päeval algasid rünnakut teie väed. Lahingu kaotanud, lahkusid punaväed kiiresti külast. Parajasti üle tee minekul sai pommikillusti surmavalt haavata komissar Beljajev. Nii jäigi ta sinna teele. (Heinole meenus laip, mida ta nägi kirikuteel.)

Kaks päeva oli küla juba teie vägede käes, siis ilmus siia see naine. Läbi rinde tuli ta. Kust, seda ma ei tea. Beljajevi abikaasa, nagu ta hiljem end esiteli. Ta koristas mehe laiba teelt, tõi selle siia, meie poole, kus hingepalve järele, mille pidas S. mõisasse põgenenud preester, mattis ta selle meie küla kalmistule. Sinna kiriku juure.

Matnud mehe, jäigi ta meile elama. Räägib vähe, peaaegu mitte sugugi, istub kindlalt üksi oma toas, nutab tihti, ja see on kõik, mis tean temast. Veel midagi: õhtuti käib ta sageli kalmistul, oma mehe haual. Seal on ta alati rõõmsam, soovib meile head ööd ja lukutab enese oma kambrisse.“

Nii kõlas külavanema jutt. Kuulnud selle, soovis Heino endamisi: saaks ometi kõnetadagi naist, saaks rääkida talle lohutussõnu, saaks osaltki peletada leina ta südamest, valu ta suurist silmist. Ah, saaks ometi teha seda! Kuid — eales ei teostunud ta soovid.

Päevi möödus nii Heinol selles igatsuses. Ühel õhtul pidi ta minema vahetama kalmistul asuva valveposti kuulipilduja meeskonda. Koos kolme seltsilisega lähenesid nad piki kirikuteed kalmistule. Et varjata end vaenlase vaatlejate eest, siirdusid nad teelt preestrimaja aeda, kust viis värav kalmistule.

Jõudnud sinna, hüüatas äkki üks sõdureist. Ta haaras Heinot varrukast ja ehmunud pilgul osutas käega kalmistu lõunapoolsele servale. Pöörnud pilgu sinna, taipas nüüd Heinogi üllatushüüet: kalmistul põles tuli. Ilmus, kustus, siis loitis jälle virvendava pisi-lõkkena.

Kes seal on? Milleks tuli? Need küsimused karjusid vastust. Heino käsutas mehed minema otsesihis valvetõkkeni, ise aga suundus ta paremalt ringi otse põlevatele tuledele. Varsti märkas ta, et tulesid oli kaks. Põksuval südamele ligines ta neile. Jõudnud ligi, nägi ta: värskel kalmul põles kaks küünalt. Kalmul aga põlvitas „tema“, nagu peidetud kuuseokstest vanikusse.

Ainsa hüppega oli Heino kohal. Ehmunult pööris naine ringi ja, näinud Heinot, tegi tõrjuva viipe.

„Tuled, kustutage tuled!“ hüüdis Heino, ja katsus haarata küünalde järgi. Naine aga tõrjus ta tagasi. Haaranud vastakuti kätest, nii, palgest palgesse, silmist silmisse, vahtisid nad teineteist. Teadmata, kui kaua vältas see silmade hüpnos, võitis Heino halvatuse. Ainsa käeliigutusega paiskas ta küünlad kalmult. Tuled kustusid.

„Vilets koer,“ sisises naine. „Rüvetad püha paiga oma mõrtsukalise jalaastega... Neetud oled sa...“

Äkki kõlas üksik pauk kalmistuni küündivas kuusikus. Seal, kus väike oja vedas lameda moldoru siit rindelt vaenlase rindele. Järgnesid kogupaugud, ja siis hakkas teraskalgilt töötama kalmistu nurgas asuva valvetõkke kuulipilduja.

Nüüd taipas Heino. Punavägede rünnak. Rünnak sealt, kust alati kõige rohkem seda kardeti.

Mis teha naisega?

Olgugi et oli algamas lahing, olgugi et naine söömas teda valimatult, jätnuks Heino lahingu, unustanuks söömu, saanuks ta vaid minna naisega eemale, kaugele ära siit. Vaid vaadata naise sügavasse silmi, imestella ta sõnade meloodilist kõla, mitte midagi muud ei soovinud Heino.

Peas keerles karussell. Uimaseks tegi see. Lahing aga kees. Juba paukusid kahurid, valjud raksatused raputasid kevadist ööõhku. Kiriku ümber vurasid õhus šrapnellide killud ja „kaelad“. Sinna ligines juba vaenlane. Heino aga püsis halvatuna kalmude vahel, peas rapatavad mõtted. Siis järsku otsustas ta. Kohusetunne võitis. Ta haaras rässakalt naise kättpidi ja kiiresti joostes üle kalmude, läbi ristide rägastiku vedas ta selle preestrimaja aeda, sealt üle kirikute külla — roodu kantseleisse.

Uksel tõrkus naine. Ta palus lasta end minna. Silistas Heino kätteki, sosistas andestavaid sõnu, liibus Heinole anuvassosisklevas abipalves, kuid see ei aidanud. Heino palus roodu kirjutajat valvata naist lahingu lõpuni. Ise heitmata pilku kellelegi lendas ta püssikuulina positsioonile. Tal oli õnne. Oma „Lewisega“ töötas ta edukalt rünnaku tagasilöömisel.

Hommikuni kestis lahing. Siis oli vaenlane suurte kaotustega löödud tagasi. Lahing lõpnud, vajus Heino surmväsinuna magama. Ta ärkas lõunaks. Jooksis siis roodu kantseleisse. Seal kuulis ta, et ltn. S. korraldusel oli naine viidud V. külla, pataljoni staapi.

Luba küsimata algas Heino jooksu sinna. Jõudnud kohale higisena, ähkvana, kuulis ta, et naine mitte ammu oli saadetud Petserisse. Ta oli olnud sala-kuulaja.

Valus karjatas Heino. Ta süda röögatas metsikult. Tema, vaid tema on süüdi selles.

Kibe, hääletu nutt nõõris kurku. Füüsilist valu tundis Heino edasisest mõtlemisest.

Mis nüüd? Kas joosta edasi, Petserisse? Aga seal, mis seal? Jälle pöörlesid piinaussid rinna-koopas, kurivalusalt nõelasid nad.

Siis rabas teda valguna otsus. Ei, rindel ootab „Lewis“ Heinot, võib-olla hiilib juba vaenlane uuesti külale.

Heino pööris tagasi S-sse. Järgmisel päeval kuulis ta lpn. K-It, et Aleksandra Beljajev, salakuulamises süüdi mõistetuna, oli mõistetud väljakohtult surma mahalaskmise läbi. Otsus olevat kohe saadetud täide.

Kuulnud selle sõnumi, Heino vajus kivile. Tundi tunni järele vahtis ta sihita kuhugi. Kaugele, kaugele viisid teda ta mõtted. Silmist valgusid üksteise järele pisarad, need kündsid ta „Lewis“ gaasist tuhmunud näole valgeid jooksuteid.

Kevadiselt rammestav öögi leidis ta istumas külmal kivil. Ikka veel vahtis ta pimedasse kaugusesse.

Toimetusele saadetud Kirjandus

Thomas Garrigue-Masaryk. Bernhard Linde. „Varaku“ kirjastus, Tallinnas 1935. 77 lhk. — Hind Kr. —90.

Thomas G.-Masaryk on meil kui ka mujal maailmas hästi tuntud kuju. Alles möödunud laupäeval pühitseti ta 86. sünnipäeva. Sel puhul oli ka „Estoonias“ korraldatud tema auks aktus.

Ta ei ole mitte üksnes kuulnud kui Tšehhoslovakkia iseseisvuse võitluse juht ja mitmekordne president, vaid ka kui üldiselt tunnustatud teadusemees ja õpetlane.

Võrsumud kehvadest oludest, tõusis ta maailma suurmeeste esirinda ainult oma andekuse, suure tahtejõu ja õilsa iseloomu abil. Tema tegusid, iseloomu, tahtejõudu ja teda kui inimest võib seada eeskujuks!

Ta elukäik ei ole olnud kerge, suurte võitluste järele on ta suutnud teostada oma suurima soovi — oma rahva täielise iseseisvuse saavutamise. Käesolev raamat mitte üksnes ei tutvusta meid Masaryki õilsa iseloomuga, tema võitlusega oma rahva õiguste eest, vaid ta aitab meil mõista Kesk-Euroopa rahvaste keerulisi vahekordi. Põnevad ja tulvil plahvatusaineid olid nad ka 45 aasta eest, kui Masaryk esmakordselt astus poliitikaväljale. Niisama ähvardavalt seisavad seal ka nüüd kõuepilved...

Lugedes seda teost, selgub nii mõndki sealseist olukordadest. Raamat on kas-või ainult seepärast väärtuslik, et temaga tutvuksid laiemad ringkonnad.

Józef Pilsudski. Dr. Stefan Pomaransky. Bernhard Linde autoriseeritud tõlge poola keelest. „Varaku“ kirjastus Tallinnas. 1936. 48 lhk. — Hind ?

See on juba teine raamat sarjast „Tähtsad mehed ja naised“. On rõõmustav nähtus, et on jõutud nii kaugele, et on hakatud avaldama säärase suurmeeste elutööde kirjeldusi. Neist hoovab suurt isamaa-armastust, sangarlikkust ja kohusetunnet, mis kisuvad vägisi inimesi kaasa ja juhivad neid õilsaile tegudele.

Marssal Józef Pilsudski elu ja tegevus oli pühendatud oma rõhutatud isamaa päästmiseks ja uuesti-

sunniks. Kuna Masaryk võitles sõnadega poliitika väljal, siis Pilsudski organiseeris alul löögirühmi, sõdureid, ja sõdis — kuni viimaks võitis. Muidugi tuli tal tegelda diplomaatiaga, kuid peamiselt oli ta ikkagi sõdur!

Tagakiusamised, vangistused, väljasaatmised tähistavad ta eluteed, kuid ta saavutas oma sihi siiski.

Pilsudski on meil väga populaarne. Ammugi oli vajadus ta elutöö ülevaate järele. See teos on nüüd ilmunud, kuid, kahjuks, olude sunnil kokkusurutult. Sellest hoolimata ta manab meile ette Poola sangarliku võitluse legendaarse marssaliga — ja on seega täitnud selle lünga.

Rootsi. Koguteos. Toimetanud Bernhard Linde. „Varaku“ kirjastus Tallinnas, 1935. a., 176 lhk., 127 pilti, 1 kaart. Hind Kr. 3.—.

„Varaku“ kirjastus on lasknud välja sarjas „Välisriigid“ uue teose Rootsi, lisaks varemilmunuile: Tšehhoslovakkia, Daani, Läti ja Leedu.

Toimetaja on võtnud oma tööd tõsiselt. Heal paberil, maitsekate piltidega varustatult omab see teos esikoha välisriikide tutvustamise seerias.

Sellest raamatust ammutame põhjalikke teadmisi Rootsi üle. 16 eripeatükki tutvustatakse meid kõige, mis puutub Rootsisse. Täielikuma pildi saamiseks nimetame ta eripeatükke.

Eessõna — Minister Andres Koskull. I Rootsi maa ja rahvas. II Rootsi majanduselu — Ernst Ross. III Rootsi esiajalugu — Prof. Harri Moora. IV Rootsi ajalugu linnulennult — mag. Evald Blumfeldt. V Mõnda Rootsi rahvakultuurist — mag. John Granlund. VI Rootsi poliitika — P. V. VII Koolikorraldus Rootsis — haridusnõunik dr. Bror Jonzon. VIII Rootsi keel — prof. Per Wieselgren. IX Rootsi kirjandus — samalt. X Kunst Rootsis — prof. Sten Karling. XI Rootsi kunstitööndus — samalt. XII Rootsi teater ja muusika — P. W. XIII Eesti rootslased — mag. P. Ariste. XIV Rootsi ilukirjandust eestikeelseis tõlkeis — B. Linde. XV Rootsi filmikunst — näitejuht Gösta Ericsson. XVI Näpunäiteid Rootsis matkajale. Lõppsõna — B. Linde.

See peatükkide loetelu tõendab, kui laialdane ülevaade on antud teoses Rootsi kohta, ja nende autorid tagavad, et pakutavaid aineid on käsitletud asjatundlikult ning ülevaatlikult.

See teos aitab süvendada Eesti-Rootsi sõprust ja vastastikust arusaamist ja lugupidamist. Meil on alati Rootstile suhtunud erilise sümpaatiaga, ja et Eesti kuulub ka Balto-Skandia riikide hulka, siis on otse tervitatav säärase teose ilmumine. See on kind meile Rootsi sõpradele.

See teos ei vaja erilist soovitusi — ta on ise kõige tõhusam soovitus.

„Eesti Rahvuslikud Suurmehed“, II sari.

Aug. Hanko: „Leitn. J. Kuperjanov“, J. Kaup: „Kpt. A. Irve“, Fr. Toomus: „Aug. Kitzberg“, A. Loo-ring: „M. J. Eisen“, M. Pukits: „Johann Köler“; kirjastusühing „Kooli-Kooperatiiv“, à 50 senti.

„Kooli-Kooperatiivi“ väljaandel saabus hiljuti raamatuturule seeria „Eesti Rahvuslikud Suurmehed“ teine sari, milles antakse ülevaated leitn. J. Kuperjanovi, kpt. A. Irve, Aug. Kitzbergi, M. J. Eiseni ja Johann Köleri üle.

Kõne all oleva seeria esimese sarja puhul juba märgiti, kui kiiduväärt algatus on eesti suurmeeste elulugude ilmutamine. Kuid seda seeriat on toimetatud ka õnneliku käega. Kaastöölisiks on leitud isikuid, kes oma ülesannet on võtnud enam-vähem tõsiselt. Võimalikest puudusist üle vaadates 12 seni ilmunud eriteosest pole ükski ebaõnnestunud. Vastupidiselt, uudseid teemasid, seda ja teist meie suurmeeste esmakordses kirjanduslikus käsitelus on esitlud küllalt ülevaatlikult, rahva- ja noorsoopäraselt, mida just taotellaksegi.

Seni ilmunud sarjades koostis on mitmekülgne. Neis on leidnud ühel ajal käsitelgemist üks kirjanik, kunstnik, sõjaväelane, kultuurtegelane ja poliitikamees. Oleks kahju, kui üritus ei leiaks väärilist hindamist.

Siirdudes II seeria juure selle üksikasjalisemale tutvustamisele ja vaatlusele on Friedo Toomuse „August Kitzberg“ õnnestunuimaid koostisi, tänu käsitelu tihedusele ja motiivide rikkusele. Kindlasti oli autorile siin suureks kerguseks, et Kitzbergi üle on olemas käepärast palju materjaali, mõnel teisel sama sarja autoril on aga andmeid, kahtlemata, tulnud koguda vaevaliselt.

M. Pukitsa „Johann Köler“ on samuti asjalik teos, tunduks vaid, et veidi ühekülgne. Kölerit selles on vaadeldud peamiselt eestluse eelpostina Peterburis, kaugeltki mitte niipalju loovkunstnikuna. Kahtlematult on õige, et Kölerile kui ühele esimesele suurele rahvuslasele ja oma rahva eestvõitlejale on tehtud ülekohut. Seda ta tegevusala ja külge pole vaadeldud. Temast vähemate rahvuslike teenetega isikuile on selles suhtes osutatud suurtki tähelepanu — Köler on aga surnuks vaigitud! Mis oleks olnud C. R. Jakobson ilma Kölerita ja selle eeskujuta?! See aga ei tähenda seda, et ta oleks olnud peamiselt publitsist. Köler oli ikkagi vaid kunstnik.

Intelligentses sõnastuses on antud Nigol Andreseni „Mihkel Martna“. Selle kirjutaja on seisnud hästi lähedal meie sotsialismi rajajale — vanale Martnale. Viimast ülevaate andmine pole teinud talle siis nähtavasti raskusi. Vaid käsitelu lõpp kahvatab ja jääb pinnaliseks.

Selles sarjas on ülevaateid isegi kahest meie vabadussõja sangarist: Aug. Hanko kirjutatuna „Leitnant Julius Kuperjanov“ ja Joh. Kaupi sulest „Kapten Anton Irve“. Hanko jutustab lüüsi, annab väga ilusaid pilte Kuperjanovi vanemaist ja vanadest, kohati ka Kuperjanovist enesest. Kuid viimase tegevust vabadussõjas käsitlev osa jääb

liialt üldsõnaliseks. Joh. Kaup kirjeldab soojusega A. Irve tegevust vabadussõjas. Kuigi vahepeal on ilmunud major P. Villemi sulest palju mahukam teos Irve üle, väärub ka Kaupi oma tähelepanu, kuna sellesse on põimitud mõnedki uued motiivid, mis teises ei esine.

A. Loo-ring annab asjalik-olla-tahtva ülevaate meie rahvaluule suurimast kogujast Mathias Johann Eisenist, ja on oma ülesandega tulnud toime rahuldavalt.

Meil ilmub mitmesuguseid raamatute-seeriaid: maailma suurmehed, laureaadid, valimikud, kuldraamatud jne. Neis ainulaadne ja esmakordne on eesti suurmehed. Järg on esialgu surmune ja ammusurnute käes. Kuid ka elavad meie suurmehed väärivad käsitelgemist. Kuuldavasti aga seda hinnatavat seeriat ilmuvat ainult 30 eriteost. Kui see on nii, siis on sellest kahju. Sest peaks olema selge, et ka kolmanda järgu meie oma rahvustegelane on meile tähtsam kui esimese järgu rahvusvaheline nimi; seega on siis ka oma suurmeeste seeria igal juhul võõraste autorite omast eelistatavam. Võõraste suurmeeste seeria aga on ilmunud meil juba aastaid ja jääb edasi ilmuma...

F. Toomus: Friedrich Nietzsche. Üliinimese kuulutaja. „Suurmeeste elulood“ nr. 30. 157 lk. Hind 1 kr. 50 senti.

Ühe vana „tuuletallaja“ noorpõlve mälestused I. Teine trükk. (A. Kitzbergi mälestused I osa.) O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, 1936. a. Hind Kr. 2.—.

Friedebert Tuglas: Kriitika V. „Noor-Eesti Kirjastus“. 1936. a. Hind Kr. 3.—.

Eesti Kroonika 1935. „Elav Teadus“ nr. 50. Toimetaja dr. A. Annist. Kaastöölisel H. Tammer, J. Janusson, H. Reiman, A. Elango, A. Palm, R. Paris. 132 lk., hind 1 kr. „Elava Teaduse“ aastatellijaille 75 s.

August Mälk: Rannajutud. Novelle Saaremaa läänerrannikult. E. Järve kaas ja illustratsioonid — originaalsed puulõiked. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1936. a. Hind Kr. 2.50.

August Gailit: Toomas Nipernaadi II trükk. Romaan novellides. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1936. a. J. Vahtra kaas. Hind broš. Kr. 6.—.

Jakob Liiv: „Elu ja mälestusi I“. J. Vahtra kaas. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, 1936. a. Hind Kr. 3.50.

„Kodu“ nr. 4 ja 5.

„Eesti Raudtee“ nr. 1.

„Sõdur“ nr. 6/8 ja 9/10.

„Kotkas“ nr. 2.

„Areng“ nr. 2.

„Eesti Noorus“ nr. 2.

„Tervis“ nr. 2.

„Uus Talu“ nr. 2.

„Eesti Kirjandus“ nr. 2.

„Tänapäev“ nr. 2.

„Spordileht“ nr. 2.

„ERK“ nr. 9/10.

„Eesti Naine“ nr. 3.

„Protestantlik maailm“ nr. 2.

„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ nr. 5.

„Meie Aeg“ nr. 3.

Soome kaitseliidu häälekandja: „Hakkapeliitta“ nr. 7, 8 ja 9.

Poola kaitseliidu häälekandja: „Strzelec“ nr. 6, 7, 8 ja 9.

Leedu kaitseliidu häälekandja: „Trinitas“ nr. 8, 9 ja 10.

Läti kaitseliidu häälekandja: „Aizsargs“ nr. 1.

Igale perenaisele hea
ja odav õmblusmasin

Võistlemata odava hinnaga ostate

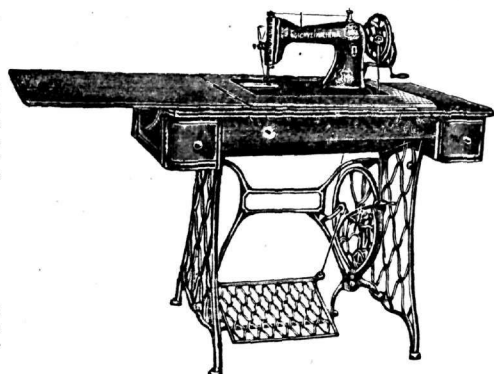
Nõuk. Vene õmblusmasina „Goschweimaschina“

Nõuk. Vene õmblus- masinad

on valmistatud kõige
paremast materjalist,
parimate asjatundjate
juhatusel, on vaikse,
kerge käiguga ning tee-
vad peene, ühetasase
õmbluse

„Goschweimaschina“ masinad

on enne turulesaatmist
põhjalikult proovitud ja
võistlevad julgesti maail-
ma parimatega.

Tagavaraosad saadaval kõigis müügikohtades.

Esindaja Eestis: **M. NARITS & Ko**

Tallinn, V. Posti 5, tel. 446-68

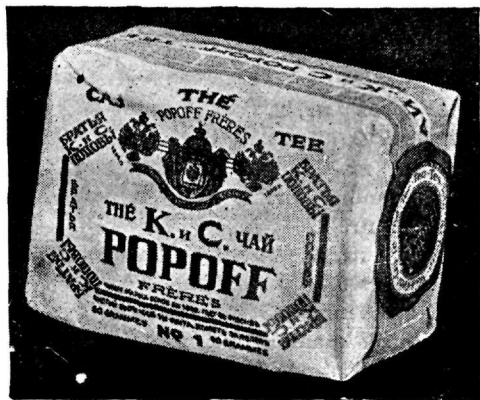
MÜÜGIKOHAD:

O.-ü. Esto-Muusika, TALLINN, Viru 2
TARTU, Aleksandri 2
PÄRNU, Rüütli 41
VILJANDI, Lossi 14
Aug. Taal, VÖRUS, Tartu tän. 15
Petserimaa üh.-pangamaja, PETSERIS
Joh. Tibbing, NARVAS, Joala 15
M. Ellert, RAKVERES, Tallinna tän. 16
Järva Majandusühisus, PAIDES
A. Schmidt, JÕHVIS
V. Schmidt, TAPAL
H. Känd, RAKKES
A. Koomann, LIHULAS
Vennad Neumannid, TÕRVAS
J. Goldberg, AHJAS
Pärnu Majandusühisuse osak., VIGALAS
A.-s. „Bergmann“, KURESSAARES
Majandusühisus, LAIMJALAS
„ JÕGEVAL

Nõudke kõrgeväärtuslikku

K. & C. POPOFF'i teed

Nr. 1, Nr. 4 ja Nr. 9

Pealadu Tallinnas, Kentmani 8, tel. 459-53

VICTOR THOEN & Co

A/S. „EESTI SIID“

V A B R I K U L A O D

Viru tän. 5, tel. 447-87.
Viru tän. 14, tel. 443-97.
Laadaplats 70.
Tartu, Poe 2, tel. 10-17.
Narva, Peetriplats 1.
Viljandi, Tartu 1-a, tel. 30.
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19.

MOODSAD RIIDED, SIIDIST
JA PUUVILLASED, LÕIMED.

M Ü Ü K E N G R O S.

RESTID JA KUPONGID.